

TORSDAG 13 SEPTEMBER. NR 37/2018

Katolska kyrkan skakar

Sidan 6

Sån var Zachris innan han blev Topelius

Sidan 12

Alla åldrar vill lära sig spela orgel

Sidan 5

Inte helad

Sidan 10

► **DENNA VECKA:** LOKALA INSIDOR TILL HELSINGFORS OCH BORGÅ.

Undervisning i Kyrkslätt blev fall för polisen

Ortodoxa kyrkan har bett polisen utreda om tjänstemän i Kyrkslätt brutit mot sin tjänsteplikt.

Orsaken är att skolorna inte ordnat separat religionsundervisning för minoriteter. **SIDAN 4**

Bytte Hongkong mot bönehus i Korsholm

Sidan 2

Deltagare lämnade kurs då svenska blev finska
Sidan 7

Unga delar berättelser om religion och identitet
Sidan 8

Audas-Kass: Befriande att bekänna sina brister
Sidan 18

LEDARE MAY WIKSTRÖM

När blev värden olönsam vara?

DET RIKSSVENSKA valresultatet var väntat, så till den grad att den mångårige valkommentatorn Sören Holmberg inför valet konstaterade att själva valet inte innehöll så stora spänningsmoment. Däremot går regeringsbildningen till historien som sällsynt svår.

Sverige har något av ett rekord i att vara en stabilt socialdemokratisk stat. Att detta nu skulle naggas i kanterna både av ett allmänt tapp och av Sverigedemokraternas valframgång var väntat. Att de andra partierna också skulle få sig en törn av samma nationalkonservativa parti var likaså ingen överraskning. Ändå skrämmer resultatet. Det som sker i Sverige har släktskap med vindar som svept över Europa i flera år, och likasinnade politiker som det franska populistpartiets Marine Le Pen hurrar nu i sociala medier över det svenska valresultatet.

VARFÖR FÖRLORAR de traditionella partierna mark? Hur kommer det sig att gamla politiska strukturer faller ihop som korthus? Rörelser med en genomtänkt ideologi, av vilken färg den än är, tappar mark och väljarbeteendet följer inte traditionella mönster. Sören Holmberg påpekar också detta: Mätindustrin har inte lyckats mäta fenomen som Sverigedemokraterna, vare sig i Sverige eller någon annanstans. Valforskare har varit oförmögna att förutse hur stora landvinningarna de facto kommer att bli.

Trots irrationella teser, halvfärdiga ekonomiska program och en ideologi full av hål och luckor som ofta täpps till med skrämselpropaganda om fattigdom och invandrarfientlighet har sådana rörelser framgång, inte bara i parlamentsval utan också i andra sammanhang. Brexit. Donald Trump. Trodde någon att de skulle vara möjliga och rationella val – innan de faktiskt hände?

Skillnaden mellan de värdebaserade politiska ideologierna och den populistiska politik som siktar pilarna rakt in i jag:ets centrum är att jag:et i dag verkar vara ett starkare kort än kollektivet för många väljare.

Det förra är det som fortfarande klingar ideal – men det andra är det många i röstbåset ändå väljer. Då hjälper det inte att moralisera eller klassa ner. Då blir det otänkbara ändå en verklighet i kraft av det demokratiska systemet.

VEM TALAR längre om värderingar, om de inte lönar sig? Är orsaken att det har blivit för tyst om dem? En aktör som fortfarande gör det – eller åtminstone borde – är kyrkan. När främlingsfientligheten och en hårdnande flyktingpolitik letade sig upp till regeringsnivå efter senaste riksdagsval i Finland blev den lutherska kyrkan med dåvarande ärkebiskop Mäkinen i spetsen en viktig etisk fyrbåk i det offentliga rummet. Nu har kyrkorna i Sverige samma rätt att ryta till och påminna: Att människovärde är något okränkbart i sig, och att det är grunden för någon slags folkvett att inte tumma på det. Att rädsla och polarisering inte är ett gott fundament för något statsbygge överhuvudtaget.

May Wikström är chefredaktör för Kyrkpressen.

PROFILEN: KARL GRANBERG

”Jag hade blivit osäker på Gudsrelationen. Jag behövde få fasthet i den och få bygga en grund på nåden.”

Bönens man bor i bönehus

Han kunde ha valt att bosätta sig i både Hongkong och i USA. Men Karl Granberg med familj valde Västerhankmo i Korsholm. Där renoverar de det gamla baptistbönehuset till sitt hem och till ett bönens hus.

TEXT OCH FOTO: JOHAN SANDBERG

– Farmor bodde i Västerhankmo så jag har vistats många somrar här i byn. När jag cyklat omkring och sett de tomma bönehusen har jag fått en vision om att de på nytt skulle kunna användas som bönens hus, säger **Karl Granberg**.

När baptisternas bönehus såldes visade familjen intresse för det, men de hade inga pengar. Då ingen annan slog till fick de köpa huset till ett pris de hade råd med.

– Då började vi fundera på vad vi ska göra med det. Sedan dess har vi bett oss fram till att bosätta oss här.

Bönen ligger nära hjärtat för Karl och han hustru **Susan Granberg**. Att bo i ett bönehus är som klippt och skuret för dem.

– När vi bad för saken fick vi båda visionen om att bosätta oss här inom fem år. Det är nu tre år sedan.

Visionen är att de så småningom ska kunna bjuda in till någon form av böneverksamhet i huset. Men först ska huset renoveras till ett hem. Just nu huserar familjen i bönehussalen. Golvet i pastorsbostaden har rivits upp och ska isoleras på nytt. Vattenrör ska dras, för huset saknar fortfarande rinnande vatten. Vattnet ska in före vintern.

Både Karl och Susan Granberg är missionärsbarn som vuxit upp i upp i Hongkong. Bägge har rötter i USA, Karl genom sin mamma och Susan genom sina föräldrar.

– Under min uppväxt besökte vi USA och Västerhankmo under somrarna. Sedan vi gift oss har det blivit Västerhankmo varje sommar, säger han.

Karl Granberg är teolog och jobbar deltid för Studentmissionen i Vasa och Jakobstad. Sedan han studerade i Åbo har han levt med tanken att återvända till Finland.

– Det är svårt att få jobb som präst i Hongkong med en finländsk examen. Min kinesiska är inte tillräckligt stark för att jag ska kunna jobba i en lokal församling.

Siktar på prästvigning

Nu siktar han på en församlingstjänst som präst inom rimligt köravstånd från Västerhankmo.

– Jag inlett förhandlingar om prästvigning med domkapitlet. Nu hänger det på att hitta en församling.

Just nu är de inne i en anpassningsfas.

– Vi inrättar vårt liv och fixar huset. Jag sätter mig in i jobbet, och frun och barnen ska lära sig språket.

Till Finland kom familjen den 15 juni. Datum för flytten bestämdes efter Susans terminsavslutning. Hon är utbildad konst- och dramalärare.

– Hon trivdes bra i sitt jobb. Jag har försökt att inte pressa Susan att flytta hit. Gud har förberett henne. Slutligen var det hon som frågade när vi ska flytta.

Anpassningen underlättas av att hennes föräldrar köpt det andra bönehuset i byn, missionsbönehuset. Dit avser de flytta inom några år. För tillfället verkar de som missionärer i norra Thailand.

Bönegrupp blev andligt hem

Karl Granberg har burits av bön hela sitt liv.

– När jag var liten upptäckte mina föräldrar att jag inte reagerade på ljud. Läkaren konstaterade att jag var döv till nittio procent. Föräldrarna bad om förbön, bland annat av **Ulla-Christina Sjöman**. Och gradvis började jag höra.

En vän till hans mamma arbetade med döva barn. Hon sade att sådant inte sker.

KYRKPRESSEN REDAKTIONEN

Ansvarig chefredaktör May Wikström tfn 040 153 0313 may.wikstrom@kyrkpressen.fi	tfn 040 831 3599 Redaktörer e-post: fornamn.efternamn@kyrkpressen.fi Ulrika Hansson tfn 040 831 6322 Christa Mickelsson (tjänstledig) Johan Sandberg (Österbotten) tfn 040 831 3599 Nicklas Storbjörk tfn 040 831 6545 Sofia Torvalds tfn 040 831 6748	Emelie Wikblad tfn 040 831 6836 Webbredaktör: webbred@kyrkpressen.fi Layout: Malin Aho tfn 040 831 6902
Redaktionen i Helsingfors Sandvikskajen 13 00180 Helsingfors tfn (09) 612 615 49/ 040 831 6545 redaktionen@kyrkpressen.fi		Utgivare: Fontana Media Ab Bank: Danske Bank IBAN: FI34 80001301158540 BIC: DABAFIHH
Redaktionen i Österbotten Norrmalmsgatan 21 A, 68600 Jakobstad		Paradbild: Johan Sandberg Tryck: Botnia Print, Karleby

ADRESSREGISTER

Därför får du Kp som adresserad post Kyrkpressen adressuppgifter kommer från församlingarna, som för register över sina medlemmar. Adressuppgifterna används enbart för att skicka ut tidningen. Hanteringen av registret sker i enlighet med den europeiska dataskyddsförordningen (GDPR). Kyrkpressen sänds till alla hem i församlingar som prenumererar på den till sina medlems-hushåll. Den är en hälsning från den församling och kyrka du tillhör. Kontakta din församling för adressändringar eller om du inte vill ha Kp. Privata prenumeranter kontaktar Kyrkpressen.

KYRKPRESSEN ANNONS

Annonredaktör: Erika Rönngård tfn 040 831 6614, annons@kyrkpressen.fi Annonspriser: Färg 2,05 €/spmm Svart-vit 1,65 €/spmm + Moms 24% Radannonser: 4,50 €/rad inkl. moms. Familjeannonser: 1 €/spmm inkl. moms. Lämna in din annons på kyrkpressen.fi helt utan extra kostnad. För familje- och radannonser per	telefon, mejl eller post tillkommer 5 euro i serviceavgift. Annonssdeadline torsdagar klockan 12 veckan före utgivning. Annonsförsäljning: fornamn.efternamn@kyrkpressen.fi Ludvig Andersson, tfn 044 050 3020, Jonny Åstrand, tfn (06) 347 0608, eller 0500 924 528, Prenumerationspriser: Finland & Norden 65 €. Utlandet 84 € ISSN 0356-1275

– Föräldrarna tolkade det som ett mirakel. Idag hör jag normalt, säger han. Under studietiden kom hans personliga böneliv igång på allvar. Granberg var med i en finskspråkig bönegrupp där också hans finska fick ett uppsving. – Jag satsade på bönegruppen. Den var som ett andligt hem där jag utvecklades andligen. Där lärde jag mig att höra Gud och om nådegåvorna. Jag satsade mycket på bön. Då gruppen upplöstes försökte han växa andligen på egen hand. – Jag blev allt mer isolerad då jag inte helhjärtat var med i någon annan gemenskap. Jag läste tung pietistisk litteratur, där det handlar om att göra saker. Jag kollade på filmer på nätet, men upplevde inget liknande andligt

KARL GRANBERGS vision är att bönehuset också i framtiden ska vara ett bönens hus. Men först ska det bli ett hem.

genombrott som tidigare. Jag försökte göra ännu mer och hade svårt att dra gränser när jag försökte hjälpa några alkoholister. Det gick snett för att jag inte var tillräckligt bra grundad i nåden. En pastor fick honom att uppsöka läkare. – Jag berättade för läkaren att jag fastat i närmare fyra veckor och att jag försökte höra Guds röst. Läkaren trodde jag var galen, vilket jag delvis kanske var, så jag blev intagen på sjukhus.

Fann grund i nåden
På sjukhuset fick han hjälp att stanna upp och bryta sin ohälsosamma livstil. – Det var en jobbig tid, för jag fick ångestattacker. Jag var som i dimma den sommaren och jag har minnes-

luckor från den tiden. Jag hade tvångstankar och tänkte mycket på andliga ting. Bland annat var jag rädd att syna mot den helige Ande. Föräldrarna kom från Hongkong för att vara nära honom. Efter ett halvt år återvände han till Hongkong tillsammans med dem. Ångesten hängde ihop med det andliga. Men det andliga blev också lösningen. – Jag behövde lära mig sunda vanor och att inte förändliga allting. Men jag tror inte heller att enbart medicinering är svaret. Man måste komma åt roten på problemet. För mig var det Gudsrelationen, jag hade blivit osäker på den. Jag behövde få fasthet i den och få bygga en grund på nåden.

KARL GRANBERG

32 ÅR, HAR RÖTTER I FINLAND OCH USA, VUXIT UPP I HONGKONG.

HÅLLER PÅ ATT RENOVERA DET GAMLA BAPTISTBÖNEHUSET I VÄSTERHANKMO.

GIFT MED SUSAN, TVÅ DÖTTRAR, JAANA 5 ÅR OCH HANNA 4 ÅR.

TEOLOG, JOBBAR NU SOM STUDENTARBETARE FÖR STUDENTMISSIONEN I VASA OCH JAKOBSTAD.

Forsén leder gemensamt församlingsarbete

HELSINGFORS. Gemensamma kyrkofullmäktige utsåg förra veckan **Stefan Forsén** till ny direktör för det gemensamma församlingsarbetet vid samfälligheten i Helsingfors. **Varför sökte du tjänsten?** – Jag har sett det som en drömtjänst att få jobba med väldigt duktiga erfarna specialister på olika områden.

Och att vara med om att utveckla arbetet i kyrkan i Helsingfors i den situationen där vi befinner oss, säger Forsén. I Helsingfors jobbar kyrkan dels genom församlingarna, men samarbetar även kring större helheter. På avdelningen för gemensamt församlingsarbete jobbar 130 personer. På deras bord ligger bland annat sjukhus-

själavården, familjerådgivningen, Samtals-tjänsten samt arbetet bland handikappade, missbrukare, bostadslösa, studerande och unga – olika former av tjänster som kyrkan erbjuder stadsborna.

Forsén är född i Helsingfors och har varit kyrkoherde i Matteus församling sedan 2010. Han säger att det gemensamma församlingsarbetet också handlar om att stöda församlingarna så att de kan göra sitt jobb effektivt.

– Det känns motiverande att gå in och jobba för det. I synnerhet vill Forsén arbeta för att hitta strukturer och nya former för samarbete – både mellan församlingar och mellan församlingarna och det gemensamma arbetet – som utnyttjar allt det kunnande som finns inom de olika delarna av kyrkan. Det här behövs för en kyrka som

ska fungera i dagens samhälle. Tjänsten som direktör vid den kyrkliga samfälligheten är tidsbunden på tre år 2019–2021. **Pentti Miettinen**, som varit direktör för avdelningen sedan år 2010, går i pension i slutet av året. Forsén kommer att anhölla om tjänstledighet från kyrkoherdejobbet i Matteus församling.

Kyrkslättfall ska utredas av

RELIGIONSUNDERVISNING. För ett år sedan slog Regionförvaltningsverket fast att det är fel att alla skolbarn i Kyrkslätt, oberoende av åskådning, undervisats i samma grupp. Ortodoxa kyrkan menar att situationen är oförändrad. Nu har kyrkan bett polisen utreda fallet.

TEXT: **SOFIA TORVALDS**

– I juni skickade vi post till två tjänstemän i Kyrkslätt och frågade om den ortodoxa religionsundervisningen ska inledas i Kyrkslätt på hösten. Vi meddelade att om vi inte får svar så skickar vi en begäran om förundersökning till polisen i Västra Nyland. I början av augusti gjorde vi en begäran om förundersökning under brottsrubriceringen ”brott mot tjänsteplikt”.

Det säger **Sirpa Okulov**, som jobbar med utbildningsfrågor vid Ortodoxa kyrkan i Finland.

Kyrkpressen har tidigare skrivit om **Jarri Vuorio**, Kyrkslättpappan som kämpat för att hans yngsta barn ska få undervisning i ortodox religion. Kyrkslätt har nämligen tolkat det nya läroplanen så att det är möjligt att undervisa barn med olika åskådningar i en gemensam grupp. Tanken är att barnen ska följa egna läroplaner, men undervisas tillsammans. Frågan gick vidare ända till Regionförvaltningsverket, som i augusti i fjol kom till att de delar av lärokurserna som inte är lika till innehållet inte kan undervisas gemensamt.

– Det finns många andra föräldrar som är ledsna över det här men inte vill gräla eftersom de är rädda för att stämplas som besvärliga. Därför har ortodoxa kyrkan nu beslutat att föra de här föräldrarnas talan. Vi har också anmält liknande fall i Åbo och Jyväskylä, men inget av fallen har varit så besvärligt som det i Kyrkslätt, säger Okulov.

Den svenska skolektorns linje i Kyrkslätt är alltså det allvarligaste fallet ni stött på?

– Ja. Ur min synvinkel känns det helt otroligt. Lagen säger ens sak, men i Kyrkslätt finns det tjänstemän som fattar beslut som de själva tycker känns bra. De tänker inte på om det de bestämmer är lagligt. Själva anser de att de har förändrat sin undervisning efter uttalandet från Regionförvaltningsverket, men den förälder vi talat med säger att inget förändrats annat än på papperet.

Hänvisar till lärarbrist

Sirpa Okulov säger att tjänstemännen i Kyrkslätt försvarar sina arrangemang med att säga att det inte finns en behörlig lärare i ortodox religion.

– Det finns en lärare som har tio års erfarenhet och 150 studiepoäng i teologi, men som inte blivit klar med si-

ORTODOXA KYRKAN vill att polisen ska utreda om tjänstemän i Kyrkslätt gjort sig skyldiga till brott mot tjänsteplikt. Det här på grund av hur religionsundervisningen organiserats i kommunen.

FOTO: MALIN AHO

na studier. Den läraren duger inte för dem trots att det är vanligt att ha obehöriga lärare på många andra håll, om inga behöriga kan hittas. Han duger inte ens som vikarie. Den lärare som nu undervisar barnen i grupp har utbildning i pedagogik, men inga studier i ortodox religion.

Okulov säger också att Kyrkslätt hävdar att 70 procent av materialet i religionsundervisningen är gemensamt och 30 procent specifikt för olika religioner. Det menar hon att är struntprat.

– I fallet Jyväskylä utredde justitieombudsmannen hur stor del av materialet som faktiskt är gemensamt. Utbildningsstyrelsen konsulterades och resultatet var att 13 procent är gemensamt. Även om rubriken är densamma för olika åskådningar – man talar till exempel om dopet – så är själva förordningen olika i olika samfund. Man

kan alltså tala om samma sak, men synvinkeln är helt annorlunda beroende på om man är ortodox eller lutheran – och den skiljer sig ännu mer om man är till exempel muslim. Men skolorna låtsas inte förstå dessa skillnader.

Ortodoxa kyrkan har inget att anmärka på gällande undervisningen i de finska skolorna i Kyrkslätt.

– Det är undervisningen i de svenska skolorna som inte fungerar. Så frågan gäller alltså en minoritet inom minoriteten. Jag känner det som mycket sårande att en majoritet i den här frågan ignorerar minoritetens rättigheter. Här är det majoriteten som säger till minoriteten: Jag vet nog vad som är bäst för dig.

Kyrkslätt: Vi har lagt om

Mikael Flemmich, chef för svensk dagvård och utbildning i Kyrkslätt, tillba-

kavisar anklagelserna från ortodoxa kyrkan. Han säger att undervisningen lagts om sedan rekommendationerna från Regionförvaltningsverket kom.

– Vi har gjort preciseringar, där vi slår fast vilka delar som bör undervisas skilt för olika åskådningar, och vilka delar som kan samundervisas. Ortodoxa kyrkans reaktion bygger på gammal information.

Flemmich vill inte gå in på precis hur stor andel av undervisningen som sker gemensamt och hur stor del som sker i skilda grupper.

– Jag tycker inte att man kan prata om procentandelar här. Undervisningen utgår mycket från eleverna, och hur den läggs upp handlar också om vart diskussionerna i klassen leder.

Men de ortodoxa eleverna undervisas numera skilt från de andra, åtminstone delvis?

DIAKONER BORGÅ STIFT

Nya diakoner vigdes

Tre diakoner vigdes till tjänst i Borgå domkyrka på söndagen. Diakonerna är **My Ström** från Matteus församling, **Ann-**

Christin Snellman från Laestadianernas fridsföreningars förbund och **Kaisa Söderholm** från Korpo kapellförsamling. FOTO: SARA EKSTRAND

Onsdags Event

Jorden runt på 1000 dagar, Fredrika Ek
Onsdags Event 19.9 kl 18.30
Jakobstads Gymnasium

Ett soloäventyr runt jorden. Möten med människor, en dröm som gått i uppfyllelse och en kamp för att alla människor ska ges chansen att förverkliga sina drömmar.

Jakobstads ARBIS
Där drömmar blir sanna

Biljetter och info på
arbis.jakobstat.fi
eller 06 786 3264

polisen

Uppsving för orgelintresset

ORGEL. Orgeln som instrument och kyrkomusikutbildningen upplever ett uppsving i Jakobstad just nu. Både musikinstitutet och Novia har flera elever än tidigare.

TEXT OCH FOTO:
JOHAN SANDBERG

Det är inte många kommunala musikinstitut som undervisar i orgel. I höst fick Jakobstadsnejdens musikinstitut tio nya orgelelever. Genom ett lyckligt sammanträffande flyttade orgelpedagog **Sanna Polso** samtidigt till Jakobstad och sökte arbete.

– Att många ungdomar spelar orgel innebär ändå inte att alla blir kyrkomusiker, säger **Peter Roos**, musikinstitutets rektor. Vår uppgift är heller inte att utbilda dem som ska studera musik, utan att bidra till att våra elever känner glädje över musiken och får ett livslångt förhållande till musik.

Exceptionellt många nya orgelelever skrivs in i höst – som mest brukar de vara fem, sex stycken. De tio orgeleleverna är i åldern tio till nitton år.

– Det finns en tradition i nejden att spela orgel men intresset går i vågor. Men även de begåvadet tenderar att försvinna någon annanstans. Utmaningen är att motivera eleverna att fortsätta spela, säger **Dan Lönnqvist**, ansvarig för kyrkomusikutbildningen på Novia.

Han nämner små konserter för organisteleverna eller en kombination med orgel och violinkvartett som motivationshöjande exempel.

Också Novia har gott om studerande vid sin kyrkomusiklinje. I höst inledde fem nya ordinarie studerande sin kantorsutbildning. Dessutom har yrkeshögskolan vuxenstuderade som studerar vid sidan om sitt förvärvsarbete. De som har en examen sedan tidigare kan få dispens för B-kantorsexamen.

Ann-Helen Mäkelä är en av vuxenstuderandena. Till

ANN-HELEN MÄKELÄ, vuxenstuderande på kantorsutbildningen spelar för Dan Lönnqvist och Sanna Polso.

vardags är hon rektor för Överesse skola. Hon har vikarierat som kantor i trettio år, för tillfället i Evijärvi.

– Jag är nu inne på mitt andra studieår av fyra. Som elev jag är tacksam för stor flexibilitet i utbildningen, säger hon.

Finskspråkiga studerande
Samtliga nya ordinarie studerande har finska som modersmål.

– Intresset bland svensk-

språkiga är lågt, konstaterar Lönnqvist. Sedan kantorsutbildningen lagts ner i Tammerfors och Uleåborg är det bara Novia i Jakobstad som utbildar kantorer på yrkeshögskolenivå i Finland.

Läget på kantorsfronten i församlingarna är rätt bra för tillfället.

– Men folk går ju i pension hela tiden. Den stigande medelåldern på studerande som tas in till Sibeliusakademien är ett bekymmer. Ifjol

var den 31 år, mot tidigare 24, säger Lönnqvist.

– En av dem som blev antagen till Sibeliusakademien i höst är en av musikinstitutets orgelelever. Det är inte illa, säger Roos.

Musikinstitutet har också fått en ny läroplan där ett fjärde element, valfria studier, ingår.

– Det kan vara musikteknologi, ett biinstrument, dirigering eller komposition, säger Roos.

– Jo, när ämnet kräver det. Det här gäller också livsåskådningslever. Men diskuterar man världsreligioner eller etiska frågor kan man göra det tillsammans.

Vad gäller lärarfrågan säger Flemmich att det är svårt att hitta behöriga lärare som kan undervisa i minoritetsreligioner.

Men ni har sagt nej tack till en vikarie som har studerat ortodox religion och som undervisat ortodoxa barn tidigare?

– Eftersom vi har lärare som studerat teologi och är pedagogiskt behöriga så bedömer vi att det är vettigare att de har hand om religionsundervisningen, eftersom de redan är knutna till skolan. Vi har en lärare som valt att fortbilda sig i ortodox tro, så inom ett par år har vi en lärarkraft i våra egna led som har behörighet att undervisa också de eleverna.

”Här är det majoriteten som säger till minoriteten: jag vet nog vad som är bäst för dig.”
Sirpa Okulov

KARLEBY KYRKHELG NORD

Kyrkhelg söker sanningen

Årets Kyrkhelg i Karleby, den elfte i ordning, har temat sanning.

Programmet inleds på fredag med en debatt om sanningsbegreppet mellan helgens huvudgäst **Stefan Gustavsson** och biträ-

dande chefredaktör **Henrik Othman**. Debatten ordnas på neutral plan i stadsbiblioteket.

I övrigt ordnas program för alla åldrar under veckoslutet. Bland gästtalarerna kan nämnas **Vesa Ollilainen**, **Tomas Sandell** och **Soile Haverinen**.

Mötena i kyrkan tolkas

KYRKHELGEN TAR plats i gatubilden. FOTO: TOM NYGÅRD

till finska, farsi och arabiska. De streamas också på hemsidan.

Nytt för i år är att man använder sig av Kansallähetytys mötesutrymmen. Den här gången ordnas alltså inget program i Västra parkens skola. På plats finns guider som visar mötesdeltagarna rätt.

Tolv organisationer och sammanlagt över hundra personer har jobbat hela året med arrangemanget.

– Vi har haft ett fint samarbete, säger **Tom Nygård**, en av arrangörerna.

Över tusen personer väntas delta på lördag kväll. Igen förhandansmälan till maten behövs.

Katolska kyrkan skakar i

ANALYS. Katolska kyrkan är i så djup kris att många undrar om den ska överleva. Det handlar inte bara om avslöjanden om sexuella övergrepp utan också om intern splittring. Många kräver nu att påven ska avgå.

TEXT: **SOFIA TORVALDS**

Katolska kyrkan kämpar för sin överlevnad. Det handlar om avslöjanden om att 300 katolska präster i Pennsylvania har utsatt över 1 000 barn för sexuella övergrepp sedan 1940-talet och framåt – och om nya utredningar kring liknande fall i New York. Det handlar om kardinal McCarrick som förfört unga män, bland dem studerande vid katolska seminarier. Det handlar om rykten om "lavendelmaffian", ett nätverk bestående av homosexuella katolska präster som skyddar varandra och hjälper varandra framåt. Men det handlar också om vem som visste vad, och om att kyrkan är djupt splittrad i två läger.

I början av september skickade den svenska kardinalen **Anders Arborelius** ett brev till de troende i Stockholms katolska stift. Brevet inleddes med orden "Vi är många som känner förtvivlan när vi hör om de övergrepp som präster har gjort sig skyldiga till och att man försökt dölja detta". Han uppmanar alla att hjälpas åt genom att rapportera och polisanmäla misstankar om övergrepp. På slutet lägger han fingret på den situation övergreppsskandalerna lett till genom att be om förbön för "den heliga fadern", det vill säga påven, "eftersom det finns en fara att vissa utnyttjar denna svåra situation för att underminera hans uppgift som Petri efterträdare". Alla de nordiska katolska biskoparna, som samlades till möte förra veckan, har i ett brev väddat om förbön för påven "som utsatts för aldrig förr skådade attacker".

Kardinalen som avgick

Den man som symboliserar mycket av det som gått fel i katolska kyrkan är ärkebiskop emeritus i Washington D.C., **Theodore McCarrick**. Han är den första kardinalen i kyrkans historia som avgått på grund av anklagelser om sexuella övergrepp. För 47 år sedan, då

McCarrick var präst i New York, ska han ha utsatt en tonårig altarpojke för sexuella övergrepp. Senare vittnade en idag 60-årig man i The New York Times om att han blev utnyttjad av McCarrick i nästan tjugo år, från att han var elva år. Times utredning visade också att McCarrick på 80-talet, då han var en stigande stjärna inom katolska kyrkan, betalade tiotusentals dollar för att tysta ner män som anklagade honom för övergrepp.

Vad fallet McCarrick lett till är insikten om att problemet är större än en kardinals missdåd. Inom katolska kyrkan har man länge talat om en aktiv, homosexuell subkultur som frodats framför allt i prästseminarier. Dessutom finns ett nätverk som kallas "lavendelmaffian", där homosexuella präster stöder och skyddar varandra och förmedlar information om pojkar som kan utnyttjas. Sådana nätverk lär finnas i många länder, skriver den finska katolska prästen **Oskari Juurikkala** i ett blogginlägg på webbsidan "Katolista hapatusta". Juurikkalas poäng är att McCarrick manipulerat och antastat otaliga unga präster och seminarister (präststuderande). Många har känt till problemen, men få har velat tala högt om dem.

Kyrkans lavendelmaffia

Juurikkala skriver att han själv, när han hörde ryktas om "lavendelmaffian", tänkte ungefär "jaja, den där antikatoiska propagandan igen". Många katoliker har tänkt som han.

I sommar har de insett att det kanske ändå inte handlade om antikatoisk propaganda. Kanske det faktiskt finns en lavendelmaffia.

Juurikkala, som alltså själv är katolsk präst, skriver att det finns prästseminarier där seminaristerna uppmanats till sexuella förbindelser (med varandra). Det finns seminarier där utbildarna själva har haft sexuella förhållanden till andra män. Också heterosexuella seminarister uppmuntrades till hemliga förhållanden utanför seminariet, detta enligt Juurikkala för att så många som möjligt skulle korrumpas och därför hålla tyst om vad som pågick.

Har allt det här då något att göra med katolska kyrkans celibatkrav? Jo och nej, menar Juurikkala. Han skriver att det bland homosexuella präster råder

"Vad vi nu ser är att kyrkans mer konservativa krafter använder skandalerna för att smutskasta den mer liberala sidan."

OFFER HATBROTT

Samlar uppgifter om hatbrott

USKOT-RESA-forumet inleder tillsammans med Brottsofferjouren en insamling av uppgifter om hatbrott i Finland. Det är första gången i Finland

som man rapporterar utgående från offrens erfarenheter.

Verksamhetsledaren för RESA-forumet **Inka Nokso-Koivisto** menar att skuggrapporten kan motverka hatbrott.

– Hatbrotten är speciellt skadliga eftersom brottet inte bara riktar sig mot

offret utan mot en större människogrupp dit offret hör eller antas höra. Brottet leder till exempel till ökad rädsla och förlorad trygghetskänsla.

Organisationerna har tidigare samlat in kunskap som grundar sig på offrens erfarenheter av hatbrott som hör samman

med sexuell läggning eller könsuttryck.

På basen av de utredningarna har man konstaterat att det finns tydliga brister i att identifiera hatbrott i Finland.

– För att man ska kunna ingripa i brottslighet måste man känna till orsakerna till den.

Vad varje nära anhörig borde veta?

Fritt informationspaket samt kostnadskalkyl hos oss

ESBO BEGRAVNINGSBYRÅ

Esbo centrum | Esboplatsen 7

Tel (09) 7002 4828 | info@espoonhautaustoimisto.fi

www.espoonhautaus.fi

grundvalarna

PÅVE FRANCISKUS sitter löst då övergreppsskandalerna i katolska kyrkan luftas offentligt. FOTO: PIXABAY

en uppfattning om att de kan leva ”ogifta” men samtidigt bryta mot celibatlöftet och inte avhålla sig från (homosexuella) förbindelser. Att det är så här har kyrkan sett mellan fingrarna på i årtionden, skriver han.

Visste påven allt?

Just nu är kanske den mest brännande frågan: vem visste vad, och när? I slutet av augusti publicerade Vatikandiplomaten och ärkebiskopen **Carlo Maria Viganò** ett elva sidor långt uttalande, där han anklagar Vatikanen för att ha skyddat dem som gjorde sig skyldiga till övergrepp. Den mest graverande anklagelsen är att Viganò skriver att påve **Franciskus** själv visste om McCarricks förseelser, men valde att inte agera.

Viganò skriver att redan påve **Benedikt** visste om anklagelserna om att McCarrick utnyttjat seminarister och präster, och valde att ge McCarrick ett kanoniskt straff. McCarrick måste lämna det seminarium där han bodde, han fick inte fira mässa offentligt, han fick inte föreläsa eller resa, i stället skulle han dra sig tillbaka för bön och ångەر. Men Franciskus befriade McCarrick från straffet snart efter att han blivit påve. Viganò skriver att han är övertygad om att Franciskus visste om anklagelserna redan innan Viganò själv berättade för påven om vad McCarrick gjort sig skyldig till. Var orsaken kanske den att McCarrick spelade en viktig roll då Franciskus själv valdes till påve? När påven nyligen fick en chans att förneka att Viganò berättat för honom om McCarricks synder vägrade han kommentera frågan.

I lördags publicerade tidningen Catholic Herald ett brev som bekräftar att tjänstemän vid Vatikanen kände till anklagelserna mot McCarrick redan år 2000.

Kyrkan i två läger

Bilden kompliceras ytterligare av att kyrkan är uppdelad i två läger, ett ”liberalt” och ett ”konservativt”. När Viganò i sin skrift spyrt ut galla över dem som gjort fel, som tittat bort, spyrt han ut galla också över alla dem som utövat ”LGTB-propaganda” inom kyrkan – det vill säga kämpat för att katolska kyrkan ska inta en mer accepterad syn till homosexuella. En av dem som Viganò nämner i det här sammanhanget

är den katolska jesuitprästen och författaren **James Martin**.

I tidskriften America skriver James Martin själv att katoliker har rätt att vara arga på präster som begått brott, på biskopar som skyddat dem och på ett system som gjorde det möjligt att dölja brotten i årtionden. ”Men intensiteten i det hat och den vrede som nu riktas mot homosexuella präster är så kraftig att jag aldrig upplevt något liknande”, skriver Martin, och poängterar att han med ”homosexuella präster” avser präster som är homosexuella men som håller sina celibatlöften. Martin menar att hatet mot ”laveldelmaffian” nu också börjat omfatta sexuella minoriteter i allmänhet. ”Under de senaste dagarna har jag sett fler homofobiska kommentarer i de sociala medier jag använder än jag någonsin sett förr”, skriver han. ”Många präster som gjort sig skyldiga till övergrepp är homosexuella. Det kan vi inte förneka”, skriver Martin. ”Men att många av dem var homosexuella innebär inte att alla eller ens de flesta homosexuella präster gör sig skyldiga till övergrepp. Det är en farlig och orättvis stereotypi.”

Vad vi nu ser är alltså att kyrkans mer konservativa krafter använder skandalerna för att smutska den mer liberala sidan. Samtidigt menar vissa att den liberala falangen kidnappats av ”Team Franciskus” – av dem som vägrar se att Franciskus kunde göra något fel. Iskandalernas kölvatten är katolska kyrkan nu mer splittrad än den varit på mycket, mycket länge. De som redan länge talat om *sede vacante* (”tom stol” på latin) – de som alltså menar att katolska kyrkan just nu de facto inte har en påve, att påvestolen är tom – har fått vatten på sin kvarn (de kallas förresten *sede-vakantister*). De begär nu, tillsammans med Viganò och andra som är trötta på den nuvarande ledningen i Vatikanen, att påven ska avgå.

Och hur ska det sluta? Det vet vi inte. Det vi kan räkna med är att katolska kyrkan kommer att förlora medlemmar framför allt i USA men också i Europa.

Källor: Bloggen ”Katolista hapatusta” med Oskari Juurikkalas texter, uttalandet av Carlo Maria Viganò, Catholic Herald, The New York Times, Damian Thompson i The Spectator, tidskriften America & samtal med katoliker.

SVENSKA BLEV finska när Kyrkostyrelsen ordnade kurs. FOTO: KP-ARKIV

”Respektlöst”, säger deltagare om finska föreläsningar

SPRÅKFÖRBISTRING. Dagen på Kyrkostyrelsen skulle gå på svenska. Då många av föreläsningarna i stället gick på finska fick några deltagare nog och avlägsnade sig. – Respektlöst att vi blev ditlockade på falska premiser, säger en av dem.

TEXT: JOHANNA GRANLUND

Förra veckan ordnades ett informations- och datainsamlingsmöte för ekonomipersonalen i församlingarna i Borgå stift. Mötesdagen ordnades vid Kyrkostyrelsen i Helsingfors och var utformad kring sju föreläsningar, där sakkunniga från Kyrkostyrelsen presenterade olika ämnesområden följt av fria diskussioner.

Bortkastad arbetsdag

Kursen var uttryckligen ordnad för församlingarna i Borgå stift och flera av deltagarna vittnar om att de på förhand hade försäkrat sig om att föreläsningarna skulle hållas på svenska.

Så blev dock inte fallet. Några av de finskspråkiga föreläsarna talade svenska så gott de kunde, men största delen av föreläsningarna gick på finska. Material på svenska fanns i form av en Powerpointpresentation också under

de finska föreläsningarna.

Ingen av deltagarna vill uttala sig under eget namn, men de som vi talat med önskar att man från Kyrkostyrelsens håll redan från början hade gått ut med att föreläsningarna skulle hållas på finska. Flera deltagare hade rest långt för att delta i mötesdagen. Några upplevde dagen som helt bortkastad.

Efter flera föreläsningar fick en deltagare nog och reste sig upp och frågade om föreläsaren inte kunde tala svenska. Då svaret blev nej gick deltagaren ut, följt av några andra missnöjda deltagare.

– Det är respektlöst att behandla en grupp inom kyrkan på det här sättet. Kursen ordnades uttryckligen för Borgå stift, där alla är svenskspråkiga. De som kom från Åland kunde inte finska överhuvudtaget. Man kunde lika gärna ha sänt den svenska Powerpointpresentationen åt oss på e-post i stället så hade vi alla sparat en arbetsdag, säger en av deltagarna.

Samtidigt konstaterar deltagaren att de enstaka föreläsare som faktiskt försökte tala svenska ska ha en eloge.

Skulle tala svenska

Från Kyrkostyrelsens håll beklagar man det inträffade och konstaterar att man ska göra allt för att det inte upprepas i framtiden.

– Vi förstår att folk var besvikna över att alla föreläsningar inte gick på svenska. Själv tyckte jag det kändes hemskt, säger Kyrkostyrelsens projektchef **Silja Sajalahti**.

Hon berättar att man hade meddelat stiftsekreteraren i Borgå stift, som fungerade som kontaktperson inför mötesdagen, att alla föreläsare skulle försöka prata svenska så gott de kunde, samt att allt material i textform skulle finnas på svenska.

– Jag trodde själv att alla föreläsare skulle försöka tala svenska. Så hade vi sagt, berättar Sajalahti.

Men så blev det alltså inte. Sajalahti tror att det kan vara ganska svårt att hitta sakkunniga inom snäva ämnesområden som behärskar båda språken, men det ska ändå inte ska få gå till så här i framtiden.

– Vi har fått en del respons efter mötesdagen och vi tar till oss responsen, försäkrar hon.

Stiftsekreterare för utbildning i Borgå stift, **Madeleine Wendelin**, kommenterar för sin del informationsgången så här:

– Jag hade kontaktat Silja Sajalahti och frågat om kursen kommer att gå på svenska. Hon svarade ja, och det är den information jag förmedlade vidare till dem som anmälde sig.

FÖRSAMLINGSVAL NOMINERING

Du hinner ännu ställa upp!

Evangelisk-lutherska kyrkans församlingar ordnar församlingsval i november. I församlingsvalet väljs över 8 000 förtroendevalda i ca 400 försam-

lingar för en kommande fyraårsperiod. Temat för valet är *Min kyrka*, #min-kyrka, och sista dagen att ställa upp kandidater är den 17 september.

Den egentliga valdagen är söndagen den 18 november och förhandsröstningen pågår tisdag till lördag 6–10 november.

min kyrka

BISKOPSMÖTE RELIGIONSIALOG

Nya riktlinjer för dialog

Evangelisk-lutherska kyrkans biskopsmöte samlades i Lahtis i slutet av augusti. Biskopsmötet beslöt ge kyrkans kommitté för religionsmöten i uppdrag att utarbeta ett religions-teologiskt dokument med

allmänna riktlinjer för kyrkans religionsdialog. Målet är att erbjuda framför allt församlingsanställda praktiska anvisningar om hur man möter företrädare för andra religioner.

På biskopsmötet i Lahtis ledde ärkebiskop **Tapio Luoma** mötet för första gången. Däremot var det

det sista biskopsmötet för biskopen i Uleåborg **Samuel Salmi** som går i pension i början av november. Salmi har deltagit i biskopsmötets arbete som assessor på 1990-talet och som biskop sedan år 2001.

FRIDA VUORIO har gått en utbildning i religionsdialog. Där kunde hon vara öppen med sin berättelse om hur det känns att tillhöra en religiös minoritet.

Tryggt rum att tala tro

DIALOG. När ska jag lyssna, när ska jag prata? Frida Vuorio deltog i en utbildning i interreligiös dialog och njöt av att få diskutera hur det känns att tillhöra en minoritet. Nu startar en ny utbildning i både Helsingfors och Raseborg.

TEXT OCH FOTO: **SOFIA TORVALDS**

– Jag har lärt mig massor. Det är jätteviktigt att komma ihåg att alla representerar sig själva, inte sin religion. Men medan jag lärde känna nya människor och fick nya vänner lärde jag mig också mycket om andra religioner, säger **Frida Vuorio**, gymnasieelev och medlem i ortodoxa kyrkan.

Frida Vuorio var 16 år när hon deltog i Ad Astras utbildning i interkulturella och interreligiösa metoder. Den kallas *Tillsammans för Finland* eller TFF, och har vuxit fram i samarbete med Frys-huset i Stockholm.

– Det är en utbildning i dialog. Vi jobbar främst med religionsdialog men också interkulturell dialog, och de metoder vi använder kan man tillämpa på dialog av alla slag, säger **Milena Parland** som är verksamhetsledare för Ad Astra, en förening som jobbar med mångkultur och dialog med barn och ungdomar.

Vuorio och Parland räknar upp åskådningar som varit representerade vid den senaste kursen: bahai, ju-

dar, shia-, sunni- och sufimuslimer, ortodoxa och lutherska kristna, buddhister, hinduer, agnostiker och ateister. För att kursen ska fungera måste de som deltar ha bakgrund i många olika kulturer och religioner.

– Det är ett stort jobb att rekrytera dem som är med. För tillfället har vi ganska många aktiva muslimer, så vi skulle vilja ha fler kristna med. Gärna lutheraner. Och katoliker – och baptister! Eller metodister ... Vi har en grupp i Karis också, med utbildning på Lärkulla, berättar Parland.

Att prata om det viktiga

TFF har också haft ett livligt nordiskt samarbete, och de som var med fick träffa unga från Norge och Sverige. Unga dialogexperter från Sverige och Norge kommer över och är med i verksamheten här, och tvärtom.

Vad var den största behållningen för dig, Frida?

– Jag tyckte om att lära mig om olika religioner och kulturer. Det är sådant som är jätteviktigt för mig, men det är saker jag inte kunnat prata om med så många människor. Här kunde jag. Det är viktigt för mig att andra accepterar och förstår vad det betyder att tillhöra en religiös minoritet. Ofta kan man som ortodox i Finland känna sig lite konstig, för att samhället är så sekulärt. Vi hade också ateister och agnostiker i vår grupp, men alla kunde öppet prata om sina erfarenheter.

Milena Parland säger att också hon, som länge arbetat med mångkulturell-

la frågor, har lärt sig mycket.

– Varje dag får jag lära mig nytt och tänka på att stänga min stora mun, att inte tro att jag vet, att inte skriva olika etiketter på folk. Att inte tro att jag vet vem någon är bara för att den personen ser ut på ett visst sätt, talar ett visst språk och kommer från en viss plats. Vi tänker ju stereotypiskt för att tankearbetet ofta sker så att vi klassificerar för att skapa begrepp. Samtidigt borde vi vara medvetna om att vi gör så och att det i verkligheten finns enskilda individer och mångfald. Det är en gåva att få jobba med de här ungdomarna; en skola att bli känsligare.

– Hur mycket man än tror att man känner till saker får man lära sig att vi alla har normer och stereotypier vi följer. Det är bra att få lära sig att ifrågasätta dem, säger Frida Vuorio och tillägger att hon via kursen träffat människor hon annars aldrig skulle ha haft möjligheten att träffa.

Berättelserna ökar förståelsen

Vad är religion? Redan när folk börjar svara på den frågan kommer olika heterna fram.

– Kommer man från Helsingfors är det en sak, kommer man från Österbotten är det en annan, kommer man från Irak är det en tredje. Jag märker att många flyktingar som kommer till Finland kan vara negativa till religion om det finns många radikala rörelser i deras hemländer. Det enda de vill är att inte ens höra ordet religion. Men när de märker att religion inte är samma sak här i Finland som i Irak så är de

med och väldigt motiverade, säger Milena Parland.

Frida Vuorio berättar att de som deltog i utbildningen fick besöka olika kyrkor och tempel och ställa frågor. De har också jobbat med workshops och storytelling.

– Storytelling handlar om att vi berättar vår egen berättelse. För någon kan den handla om att vara muslim i det finländska samhället. För någon annan om att vara troende kristen. Vi lyfter fram sådant vi själva vill berätta, kanske sådant som varit jobbigt och blivit bättre. Det hjälper oss att lära känna varandra och förstå andras upplevelser, säger hon.

Vad är ditt roligaste minne från kursen?

– Resorna! När vi fått träffa människor från många olika tidigare kurser och olika länder. Resan till Oslo var jätterolig. Jag har också tyckt om mötena, det har varit viktigt att det är ett "safe space", en trygg plats, man går igenom regler i förväg och ser till att alla har det bra.

Utbildningsspråken är svenska, finska och engelska – kan man ett av dem fungerar det fint.

– En del av utbildningen är att man lär sig att vi klarar det även om alla inte har samma språk, säger Parland.

Utbildningen riktar sig till engagerade ungdomar i åldern 15–30 år som vill arbeta för att rasera fördomar och stereotypa bilder av människor med annan bakgrund än den egna. Grupper startar både i Helsingfors och i Karis den 4 oktober. Anmäl intresse till charlotta.eriksson@ad-astra.fi eller munther@ad-astra.fi.

”Ofta kan man som ortodox i Finland känna sig lite konstig, för att samhället är så sekulärt.”

Frida Vuorio

Hösterbudande i Härmä Spa

Spasemester 149€/2 dygn/pers.

Inkvartering i dubbelrum, frukostbuffé, 2 x buffet-lunch eller -middag, fri tillgång till spa och gym samt inträde till restaurangens danser.

Gäller t.om 31.10.2018.

HÄRMÄ SPA

Vaasantie 22, Ylihärmä
Tfn (06) 483 1600
www.harmaspa.fi

Köpes antikviteter
i hela svenska Österbotten

- Alla sorters möbler, oberoende av skick
- Annat gammalt lösöre och hela dödsbon.

Köp- och försäljning Raul Pohjonen
Idrottsg. 19, Gamlakarleby. Svar på svenska 06-831 3137, 044-913 8284

Kontant betalning
Varorna avhämtas.

MED FINKÄNSLIG SAKKÄNNEDOM FRÅN ÅR 1945

BEGRAVNINGSBYRÅ
ARMAS BORG & Co Ab

Annegatan 12 00120 HELSINGFORS Tel 612 9890
www.arnasborg.fi Jour 0400 977 000

Söker du ett tryggt boende med personal och service inom räckhåll i Helsingfors?

Bo då hos oss!

Serviceboende samt lägenheter med hemservic vid **Blomsterfonden**, Kottby
– Ring Monica Ståhls-Hindsberg, tfn 044 333 1628

Serviceboende vid **Brummerska Hemmet**, Västra Baggböle
– Ring Christel Harjanne, tfn 040 749 4194

Serviceboende vid **Kristinagården**, Södra Haga
– Ring Catja Mantere, tfn 050 575 8899

Tillsammans för det som är viktigt

folkhälsan

STENHUGGERI LEVANDER

- nya gravstenar
- gravering
- borttagning av gravsten
- återmontering av gravsten
- förgyllning/försilvring
- rätning
- slipning

EN MINNESVÄRD VISAR VÖRDAD OCH VÄRDIGHET
Rönbackav. 32 A
00710 Helsingfors
tel.09 387 6284

Höstresa 3-10.10.2018 till Rhen & Mosel och Beneluxländerna

Vi besöker två av Europas vackraste floddalar, Rhendalen och Moseldalen. Vi fortsätter till Luxemburg och Belgien och kanalernas Amsterdam.

Pris: 1385 € (enkelrumstillägg 230 €), logi i dubbelrum, halvpension.

Mera info och anmälningar: Kalle Sällström, tfn 050-3562 475, kalle.sallstrom@forsamlingsforbundet.fi.

Teknisk arrangör: Göran Sundqvist – Travelpartner

FÖRSAMLINGSFÖRBUNDET r.f.

Byggnadsarbeten

BYGGFIX

Utför även dränerings- och regnvattensarbeten för byggnader

Bygg.ing. Ulf Österback
0400-867 368 www.byggfix.fi

LOCUS

www.locus.fi

25 jubileumsår!

STOR EFTERFRÅGAN PÅ HYRESLÄGENHETER

1000-tals nöjda kunder kan inte ha fel!
Vi står till Er tjänst under hela hyrestiden.

Förmedling med omtanke sedan 1993

Oy N&N Locus Ab Aff [A]
Smedsgatan 13, 00150 Helsingfors
tel. (09) 17 17 44, fax. (09) 17 00 45
locus@locus.fi, www.locus.fi

FIKA I HAVSMILJÖN – ÅK PÅ

MINISEMESTER TILL ÅLAND

bara **99 €/person**

I VÅRT MINILOVPAKET INGÅR ALLT:
båtresor + hotell + 3 rätters middag + frukost!

VI BETJÄNAR DYGNET RUNT
RING OCH BOKA
+358 1815 555
info@alandhotels.fi
alandhotels.fi

PAKETET INNEHÅLLER ALLT!

ÅLANDHOTELS

FINLANDS STÖRSTA FÖNSTER- & DÖRRLAGER

BILLIGASTE!

LEVERANS GENAST!

NORDIC sale

Granvägen 1, 68555 Bosund
T. 721 0111, sale@nordicsale.fi
www.nordicsale.fi

YRKE

LITE BÄTTRE

Varför inte bli närvarare eller ledare för skolgång, morgon- och eftermiddagsverksamhet?
Bekanta dig också med våra fortbildningar och kortkurser
Kontinuerlig ansökan till alla våra yrkesutbildningar

EN SKOLA – MÅNGA MÖJLIGHETER
www.prakticum.fi

prakticum

SEXUALITET. Predikanten levde ett dubbelliv. I över 20 år försökte han förtränga sina känslor och bad till Gud om helande. Idag vill Anthony Venn-Brown berätta öppet om vad självhatet gjorde med honom. Hans berättelse har även hjälpt andra.

Bönen kunde inte förändra honom

TEXT OCH FOTO: EMELIE WIKBLAD

Den värsta dagen i **Anthony Venn-Browns** liv var när han ställde sig inför 800 människor i sin hemförsamling och erkände att han begått äktenskapsbrott. Fallet var högt. Han var en framgångsrik förkunnare av Guds ord, vars kalender var uppbokad månader i förväg. Han predikade på stora ungdomsmöten och i Australiens största församlingar.

Inför församlingen behövde han inte avslöja det som hade gjort synden ännu värre i deras ögon. Anthony Venn-Brown föddes år 1951 i Sydney. Han växte upp under en tid när homosexualitet räknade som en psykisk sjukdom och homosexuella handlingar kunde innebära fängelse. Som tonåring började han inse att han var attraherad av män.

– Att leva med den ständiga kampen gjorde mig mer och mer deprimerad. Jag försökte ta mitt liv.

Han fick gå till en psykiatriker, som trodde att det han gick igenom bara var en fas.

– Det fanns en tanke om att ifall du kommer åt det medan personen ännu är ung så skulle det vara lättare att förändras och bli heterosexuell.

Terapi, bibelskola och äktenskap

Men Venn-Brown lyckades inte förändra sin läggning. Som 18-åring vände hansig till tron i hopp om att Gud skulle kunna hela honom. Han började bibelcollege på Nya Zeeland och drömde om att bli predikant. För att få bukt med sina homosexuella känslor gick han igenom flera exorcismer. Han deltog i ett program som erbjöd rehabilitering för människor som ville förändra sin läggning – något som skulle bli känt under namn som ”konversionsterapi” eller ”ex-gay-terapi”.

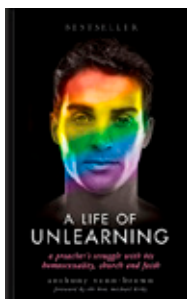
Efter flera år av kamp och snedsteg trodde Venn-Brown att han hade sitt problem under kontroll. Han träffade en flicka i landsortskyrkan där han bodde och bestämde sig för att gifta sig med henne.

– Det kändes som att det var rätt sak att göra: gifta sig och få barn.

Anthony och **Helen** Venn-Brown fick två döttrar. Hans dröm om att arbeta som evangelist på heltid gick i uppfyllelse. Han levde det livet i 16 år.

Men när han var 40 år gammal blev han förälskad – i en man.

– Det skulle inte hända. I 22 år hade jag gjort allt. Jag hade bett varje dag, jag

hade fastat, gått igenom exorcismer och ett rehabiliteringsprogram, jag hade varit gift i 16 år. Och se vad som hänt. Jag kunde inte predika längre.

Ideologin lever kvar

Det rehabiliteringsprogram där Anthony Venn-Brown deltog i början av 1970-talet var ett av de första i sitt slag. År 1976 grundades organisationen Exodus International med syfte att hjälpa homosexuella att ändra sin läggning. Ur rörelsen uppstod församlingar i USA, Australien, Nya Zeeland och Storbritannien. – I nästan 40 år predikades det budskapet och tusentals människor gick med i rehabiliteringsprogrammen med hopp om att förändras. De gjorde det frivilligt, de blev inte tvingade. De var del av kyrkor och kulturer som sa: Du kan inte vara så här, du måste förändras. De ville vara normala, precis som jag ville.

Venn-Browns erfarenheter är från karismatiska, evangelikala kyrkor. Han tror att den här synen på människans sexualitet är vanligast i sammanhang med en fundamentalistisk bibelsyn. Sammanhang där betoningen på helanden, mirakel och demoniska krafter dessutom är stark.

– Den tron passar in i narrativet att homosexualitet är något ont och människor kan bli befriade eller helade.

Konversionsterapi och reparativ terapi är vanliga termer för det Venn-Brown talar om. De associeras lätt till 50- och 60-talen, då homosexualitet klassades som en psykisk störning och det förekom medicinska interventioner, lobotomier och elchocker. Han betonar att det här inte är vad orden syftar på idag, även om sådant ännu kan förekomma i extrema fall.

Själv använder Venn-Brown termen religiös konversationsterapi, men medger att även den har sina problem. I en religiös kontext finns det sällan en professionell terapeut. Det handlar om en ideologi, en tro på att en människa är homosexuell på grund av att något gått fel i hennes utveckling. Det är inte en del av Guds plan och genom bön och andlig vägledning kan hon förändra sin sexuella läggning, gifta sig, få barn och leva ett ”normalt” liv.

Det fungerade inte för Venn-Brown. **Alan Chambers**, som ledde Exodus i många år, har senare sagt att 99,9 procent av människor som han träffat inte förändrat sin sexuella läggning. År 2013 lades organisationen ner.

– Men det betyder inte att det är över, på något sätt. Ideologin finns kvar, tron

finns kvar.

Anthony Venn-Brown tror att det för de flesta i dagens samhälle är ofattbart att någon människa faktiskt skulle tro att det är möjligt att förändra sin sexuella läggning. När sådana åsikter får publicitet väcker det motreaktioner i samhället. Men att hålla fast vid ideologin handlar för en del om självbevarelsedrift och säkerhet i sin tro, tror Venn-Brown.

Gud hade andra planer

– Jag var helt såld på Gud från 18 års ålder till 40. Efter det vände jag kyrkan ryggen – jag vände allting ryggen, mina vänner, min familj. Det fanns ingen i min värld som sa att du kan vara gay och kristen. Jag trodde att jag var på väg över till den mörka sidan.

Anthony Venn-Brown trodde att han skulle hamna i helvetet. Han bestämde sig för att leva de kommande nio åren som öppet homosexuell och sedan ta sitt liv.

– Jag ville inte vara en ensam, gammal, homosexuell man. Det var så jag trodde att min framtid såg ut, för så hade man sagt åt mig. Men tydligen hade Gud andra planer.

Han upplevde en tydlig uppmaning att skriva och berätta ärligt om sitt liv. Resultatet blev boken *A life of unlearning*.

– Jag skrev boken eftersom jag blev tillsagd att göra det. Den skulle hjälpa mig och den skulle hjälpa många andra.

Han fick tusentals svar av människor som kände igen sig i hans erfarenheter.

– Från dag ett var det en lavin av e-post. Där fanns berättelser som fick mig att sitta vid datorn och gråta.

Terapierna mot homosexualitet har ofta fått förskräckliga konsekvenser.

– Låt mig börja med det värsta: självmord.

Han läser upp ett meddelande han fick från en ung man i USA: ”Jag har alltid blivit lärd att Gud hatar mig. Jag fick många vänner i konversionsterapi. Av 40 lever bara sex. En dog av naturliga orsaker, de andra begick självmord.”

– Människor vet inte om det här. Ingen kyrka skulle ge publicitet åt det.

På listan följer psykisk ohälsa, depression och posttraumatiskt stressyndrom, självdestruktivt beteende och självhat.

– Om någon gått igenom konversionsterapi i en religiös kontext och kommit ut ur det utan någon form av PTSD skulle det vara ett mirakel. De flesta av oss har levt årtal med självhat, bortträngning och förnekelse.

Efter att boken kom ut startade Venn-Brown en stödorganisation för männ-

iskor med berättelser som hans.

– Sedan insåg jag att vi kan hålla på med det här i en evighet. Vi kör ambulanser nedanför klippan, men vi måste bygga stängsel uppe på den.

Den organisation han leder idag, Ambassadors & Bridge Builders International (ABBI), vill göra just det. Ideologin bakom religiös konversionsterapi bekämpas med information och dialog.

– Den verkliga fienden är inte individer, kyrkor eller samfund – det är ovetskap. Jag uppskattar dialog med människor. Jag är inte någon arg militant aktivist, jag tycker om att sitta ner med en kaffe, dela en måltid, föra en konversation.

”Ett mirakel att jag lever”

– Ibland säger människor: Åtminstone har du två vackra döttrar. Och jag säger: Ja, jag har två vackra döttrar som älskar mig. Men jag har också varit källan till den värsta smärta de upplevt i sina liv.

Det finns ändå mycket han inte ångrar med det liv han levde. Han bär ännu sin vigselring, den representerar sexton underbara år som han inte vill kasta bort.

– Och jag ångrar inte alla de människor jag hjälpte som predikant. Egentligen gör jag precis samma sak idag som jag gjorde då: Jag hjälper människor, ger dem information som kan göra deras liv bättre, berika deras liv och göra en skillnad i världen.

Hur gick det till slut med de egna relationen till Gud? I samband med att boken kom till gick Anthony Venn-Brown en kurs i personlig utveckling. Där fanns tankar och spår som han kände igen.

– Jag tänkte att det kanske finns saker i mitt tidigare kristna liv och tro som jag kan omfatta som en homosexuell man. Det var en främmande tanke för mig. Så jag bad, för första gången på sex eller sju år.

Han var arg på Gud, som aldrig svarat på hans böner om helande. Men han började läsa Bibeln igen och studerade dess historia. Han insåg att de slutsatser han tidigare dragit var fel, men att de passade in i den kultur och det samhälle där han då befann sig.

– Idag har jag lärt mig att leva i mysteriet. Det är en underbar plats att vara på. Tidigare hade jag alla svar, idag har jag inte svaren och jag behöver inte ha svaren. Och kanske kräver det mer tro. Jag tycker det är ett mirakel att jag ännu har en tro. Det är ett mirakel att jag ännu lever.

FÖRST VAR Anthony Venn-Brown arg på Gud. Nu har han lärt sig att han inte har alla svar och inte heller behöver ha dem.

PRESENTATION

En liten pärla om att sörja

”Bipackssedeln” heter

den, en tunn, liten bok som handlar om hur **Chris Nyströms** man **Per** börjar få blåmärken på kroppen och allt svagare muskler – vad är det egentligen för fel på honom? Kan symtomen bero på statinerna som han ätit för att få ner sina kolesterolvärden?

Jag börjar läsa boken för att jag faktiskt intresserar mig för biverkningar (jag är ovanlig på det viset). Men när berättelsen om Per Nyströms sjukdom, död och diagnos framskrider glömmar jag biverkningarna. *Bipackssedeln* (Litora-le 2018) är nämligen en otroligt vacker, liten bok om sorg.

Chris Nyström är för många bekant genom sin tid som modersmålslärare och rektor för (högstadieskolan) Norsen i Helsingfors. Träffsäkert beskriver hon hur det känns att förlora sin bästa vän, sin livskamrat, den person som älskar också hennes åldrande kropp. ”Ingen hand kupar sig över min axelkula, över mitt ynkliga bröst.” När hon, i ett brev till sin döda man, skriver om hur de låg i skedställning, hur de passade in veck och skrynklor och runda magar mot varandra, tänker jag att det måste vara en av de mest sinnliga sorgeskildringar jag läst. Nyström är rak, hudlös, långtande.

Sedan är det en annan femma att man får liksom två böcker för priset av en: en bok som handlar om en sällsynt sjukdom som förstör musklerna (och som kanske kan vara en biverkning av kolesterolmedicinen), och en bok som handlar om sorg. Ibland passar de inte riktigt ihop, men vad gör det.

Så är det väl när skrynklor och magar ska få rum i samma säng.

■ SOFIA TORVALDS

Punsch, te, dans och spirande kärlek

DAGBOK. När han börjar skriva är han en fjortonåring som kastar snöbollar på ryssar, ger örfilar åt sina kompisar och dricker för mycket punsch. Åtta år senare är han en man som älskar och längtar efter Emilie i Nykarleby och vill livnära sig på att skriva. Möt den unga man som senare blev den farbror vi kallar Topelius.

TEXT: SOFIA TORVALDS

”Första october war jag på min första resa till Helsingfors – låg öfver natten på Tojala gästgifvargård uti Akkas socken och Tavastehus län.” Så börjar fjortonåriga **Zacharias Topelius** dagboksanteckningar år 1832.

I dem får vi läsa om människor i hans omgivning (”sakramentskade nöt till piga”), vad han studerar (”sedan läste jag åter dugtigt Virgilius”) och ställen han besökt (”kommo kl. 1/2 6 öfver till en holme, eller rättare en ö, som kallas Drumsjö”). Under åtta år gör han nästan dagliga anteckningar om sitt liv i studiastaden Helsingfors och hemma i Nykarleby.

– Det är mängden material som är unikt, det att han skriver sammanhängande anteckningar under en så lång period. Dagböckerna är inget hastverk, utan skrivna med omsorg och möda, säger **Pia Asp** vid Svenska litteratursällskapet, redaktör för den färska historiskt-kritiska utgåvan av

Zacharias Topelius dagböcker.

Hon är historiker och har särskilt intresserat sig för handskrifter. För tio år sedan började arbetet med Topelius dagböcker genom att hon och en kollega läste originalmanuskripten i Nationalbibliotekets specialläsesal. De gick igenom texten rad för rad, tecken för tecken.

– När man skriver under en så lång tid utvecklas man både som skribent och människa. De första anteckningarna är korta och uppräknande, men ganska snabbt börjar Topelius använda ett mer berättande språk.

Nyfiken och social

Det är en socialt orädd ung man som träder fram i anteckningarna. Han verkar vila i en sorts självklar trygghet om att han har nätverk som bär honom, att pengarna räcker till, att han är välkommen och omtyckt. En av de få saker som kan rubba hans jämvikt är om

det inte kommer post – varför skriver inte familjen och vännerna i Nykarleby, har något hänt?

– Jag upplever honom som väldigt nyfiken och social, inte inåtvänd, ingen ensamvarg. Han är öppen och alert, en iakttagare. Han har uppenbarligen också ett stort behov av att formulera sina iakttagelser i ord, säger Pia Asp.

Hon påpekar att Topelius dagböcker är ett fönster till 1800-talets Finland. Det är lite av nöjesreportage över Topelius anteckningar – han hade en förmåga att skapa nätverk eller ta del av dem som bjöds. Via mosterns man, friherre **Carl Rosenkampff**, får han en ingång till huvudstadens högre kretsar.

– I Nykarleby tillhörde Topelius överklassen, men också som student i Helsingfors är han tämligen välbärgad. Han vältrade sig inte i pengar men kunde föra ett anständigt liv och njuta av det som fanns till buds. Han kunde köpa böcker och gå på kafé och resa hem när han ville. Det kunde inte alla studenter.

Nykarleby är gladast

Enligt dagens mått är Topelius en mycket from ung man. Han dricker visserligen lite för mycket punsch ibland – särskilt i de första dagböckerna – och spelar kort, och alltid går han inte i kyrkan. Men när han drabbas av förkrosselse över sitt leverne verkar ångern äkta, och ibland kan läsaren skymta en förnöjsamhet över att han, till skillnad från en del andra studenter, faktiskt ägnar Gud och Jesus innerliga tankar då och då.

Pia Asp menar att Topelius hade ett rätt bekvämt förhållande till andlighet när han var ung.

– Han var som andra studenter. Det här är ju inte Topelius, det här är den gossen som senare blir Topelius. Han röker, dricker och roar sig. Jag upplever inte att han gör ett stort nummer av sin tro. Den är en naturlig del av tillvaron, en del av hans arv och uppfostran och den tid han lever i.

I en anteckning gör han ett kyrkobesök och hänförs av en kvinna som är djupt berörd av nattvardsgången (”en huld quinlig ängel”). Han suckar över att sådana kvinnor är så sällsynta i stora städer. Verkar han tycka att de goda, fromma kvinnor-

PIA ASP började läsa originalmanuskripten av Topelius dagböcker för tio år sedan. FOTO: SOFIA TORVALDS

Det fanns en liten flicka

BOOK

Anteckningar

Författare: Tua Forsström
Förlag: Förlaget 2018

En gång fanns ett barn, en liten flicka i klänning. **Tua Forsströms** diktsamling *Anteckningar* framman- ar barnet, det-att-barnet-

funnits, förlusten av barnet, i tätta, hjärtskärande vackra texter. ”Jag stannar kvar tills det blir kväll och / går längs stigen skuggad av alarna så som jag minns dem / Det är en avlägsen och tydlig plats”, skriver hon, och jag skakar till och stannar upp och tänker på det jag förlorat och säger: Just så är det, precis så.

Varje bild, varje rad är

framvaskad med sådan omsorgsfullhet att den drabbar läsaren som man drabbas av minnen, uppenbarelsen och ömmande inre organ. Förlusten är inte bara saknad, den är att leva under förändrade omständigheter: ”Gravitationen upphör här”.

Jag läser långsamt och

försiktigt, och jag letar efter spår som tyder på en dialog med Gud, såsom Kyrkpressenredaktör ska. ”Och det finns ingen varaktig stad”, läser jag, och tänker att det är så vi säger för att ut- härda. Just det bibelstäl- let har alltid fyllt mig med outhärdlig melankoli. Och så det korta ”Men inte ett ord mer om / sparven som faller”, som jag läser som

förebråelse. ”Människans dagar är som gräset”, står det i Psaltaren. ”Hon spirar som blomman på marken, så sveper vinden fram, och den är borta, platsen där den stod är tom.” Tua Forsström skriver: ”Lilla gräs / lilla kära gräs”.

Det är så mycket som ska få rum i dikter och här finns allt. Den lilla sparven, de skadade djuren som flyr vår omsorg, hur de flyr in i något annat. Vi kan aldrig följa efter dem och för-

söker inte ens. Stillheten i att stanna kvar och bläddra i morgontidningen. Den förundran man kan känna över att det tydligen är meningen att allt ska fortgå.

Den är alldeles strålande, den här boken. Den är vacker på ett sätt som får hjärtat att brista, lite som nattviolen när det är vindstilla och skymning. Man ska läsa den många gånger och långsamt.

■ SOFIA TORVALDS

DEN UNGE Zacharias Topelius var en orädd och social iakttagare. I den här akvarellen är han avpor-trätterad av F. Kaschenreuter år 1845, då Topelius var 27 år. BILD: MUSEIVERKET

”Nykarleby står ofta för det lilla och det vackra, det sköna och det äkta. Helsingfors representerar motsatsen, mer som ett måste på grund av studierna.”

na enbart finns i Österbotten?
– Det hör lite till dagbokens jargong att idealisera hemtrakten. Nykarleby står ofta för det lilla och det vackra, det sköna och det äkta. Helsingfors representerar motsatsen, mer som ett måste på grund av studierna. I dagboken jämför han de två städerna med orden: Den lilla världens stora glädje och den stora världens lilla glädje.
De känslomässigt intressantaste scenerna äger rum i Nykarleby. Där gror förälskelsen i först **Mathilda Lithén** och sedan **Emilie Lindqvist**. Också döden är alltid närvarande i dagboken, det här är ju en tid då få sjukdomar kunde behandlas ordentligt. En stor sorg skildras i de sista anteckningarna från år 1842, då Zacharias Topelius bästa Nykarlebyvän **Henrik Backman** plötsligt dör i ”nervfeber” – en form av tyfus.
Men i myllret av anteckningar kring sociala evenemang, skildringar av dåligt leverne på Estnäsbacken, hemliga kyssar och äkta sorg, finns också sådant som Pia Asp saknar.
– Jag kan tycka att rapporteringen från Nykarleby känns ensidig, med de otaliga kulturreportagen. Jag saknar information och anteckningar om vardagen på Kuddnäs, som var en stor gård som modern skötte och som rimligtvis måste ha krävt en hel del arbete. Han kan skriva att han hade ”quarn att gå” eller att de gick till landbonden för att säga upp kontraktet. Det livet har ju funnits där, men det får man inte läsa så mycket om i dagböckerna. Han väljer uttryckligen att skriva nöjesreportage. Det var förstås modern som drev gården, men samtidigt vill jag gärna tro att också Zacharias drog sitt strå till stacken.

Den digitala utgåvan är fritt tillgänglig på adressen topelius.sls.fi.

Chess känns helt rätt

MUSIKAL

Chess på svenska på Svenska Teatern
Regi: Maria Sid

Svenska Teaterns uppsättning av *Chess* är långtan, passion och samvete i ett perfekt paket. Intrigen har aldrig varit solklar för lyssnaren. Lyckligtvis gör det ingenting att texten (framför allt i de scener som sjungs av ensemblen) försvinner i massan av röster och instrument, eller att man inte har full koll på förvecklingarna.
Huvudpoängen är ju klar för alla: en sovjetisk schackmästare ska möta en amerikansk. De tävlar inte bara om vem som vinner i schack, snart tävlar de också om samma kvinna. I bakgrunden svävar Brezjnevs och Reagans ansikten som hålogda reklamaffischer, och det behövs egentligen inte mer dekor än svarta spegelytor, ett bord och ett schackbräde med små sovjetiska och amerikanska flaggor så är publiken i rätt stämning.
När *Chess* hade konsertpremiär år 1984 var det var forfarande kallt krig. I den miljön satt *Chess* lika rätt som **Sting** som sjöng ”I hope the Russians love their children too”. När Svenska teatern nu sätter upp *Chess* i regi av **Maria Sid** känns den, märkligt nog, lika rätt.
I Sids regi är det kärleken mellan den amerikanska schackspelaren Fred die Trumpers ungerskfödda partner Florence Vaszi (**Maria Ylipää**) och den ryska schackmästaren Anatolij Serievskij (**Alexander Lycke**) som får mest utrymme. I bakgrunden rasar Trumper (**Glenn Edell**), och den rata-

de ryska hustrun Svetlana (**Johanna Ström**) manipuleras och manipulerar.
Den här föreställningen lever på musiken och den strålände rollbesättningen. Redan i första scenen förlåter jag Lycke för att han inte är en Kasparov-Körbergaktig mörk, biffig man utan i stället lång, muskulös, skallig och sorgsen. (Dessutom klarar Alexander Lycke och Maria Ylipää av en kärleksscenen som **Tommy Körberg** och **Elaine Page** aldrig hade fixat år 1984: de skulle helt enkelt inte ha varit tillräckligt viga.) Glenn Edell är perfekt som amerikanen, ett impulsivt, sårat barn, och Johanna Ström är karismatisk och övertygande som hustrun Svetlana.
Men det strålände paret Lycke och Ylipää är de som måste bära det hela, och de klarar det. De har en kemi som gör att jag köper deras passion, strunt i att den svenska översättningen ofta är en blek kopia av **Tim Rice** original. Det handlar om förbjuden kärlek, och då vi lägger till 80-talssyntkomp och schackpjäser och sköra svanar formade av handdukar så vill publiken bara ha mer.
Chess är en musikal som har få svackor, för **Ben-ny Andersson** och **Björn Ulvaeus** kan sin sak. Men den bärar också upp av den ryska avhopparen, en ikonisk figur, sammanbiten och långtande. Avhopparen finns inte längre i vårt medvetande på samma vis som på 80-talet, men här återuppstår han med kraft och brottas med sitt samvete.
Det känns viktigt att det här är en uppsättning som inte handlar så mycket om passion som om de ögonblick då vi måste välja hur vi ska leva våra liv.
■ SOFIA TORVALDS

ALEXANDER LYCKE och Glenn Edell som ryska och amerikanska schackgenier. FOTO: CATA PORTIN

PÅ TVÄREN MALIN AHO

Att göra något man egentligen inte vågar

Ur högtalarna ljuder en tech-noversion av domedagsmusik med en bas som får golvet att skaka. Vi ringlar oss sakta framåt inuti en cementkloss omringad av nät i smala rader sepa-

rerade med ett lågt järnstaket. Utrymmet är planerat så att maximalt antal människor ska få plats. På väggarna lyser blå och gröna lampor upp den dunkla cementklossen och bidrar till domedagsstämningen. Ovanför oss hörs skrik när ännu en vagn åker iväg. Nej, det är inte en action-

film jag ser på, det är kön till en berg- och dalbana som sägs vara Nordens längsta och snabbaste. Och jag vill inte åka. Längs med kön finns utgångar placerade för de som ändrar sig, men ingen använder dem, det sociala trycket är för högt. Jag undrar ändå hur många

som tänker den tanken. Varningsskyltarna kommer tätare ju närmare vagnarna vi kommer. Jag går ännu en gång igenom riskgruppen, platsar jag inte i den? Visst hade jag lite ont i nacken i morse. Till slut bär det ändå iväg. Möjligen är det roligt de för-

sta kurvorna, men sedan kommer illamåendet. En notis jag läst om vad som händer med inälvorna under en karuselltur dyker upp i tankarna. Hur allting är i fritt fall där inuti och flyger än hit och än dit. Jag blundar den sista biten och hoppas att åkturen snart tar slut,

för annars kommer någon stackare att få min frukost över sig ... och sedan stannar vagnen med ett lätt ryck. Efteråt kommer lättnaden. Jag äter en glass medan so-len värmer skönt, och jag är glad att jag vågade. Men att göra om det? Det kan ni glömma.

PSALMVÄVEN SEPTEMBER

1	B	2	C	3	T	4	G		5	P	6	I	7	U	8	X		9	O	10	J	11	Y	12	U	13	P	14	N								
15	T	16	L	17	S	18	C	19	D	20	P	:	21	L	22	R	23	N		24	K	25	I		26	X	27	G									
28	Z	29	M	30	T	31	K	32	F	33	S	34	C			35	B	36	X	37	A	38	D	39	L	40	R	41	J	42	H	43	E	?			
44	O	45	M	46	P	47	I			48	Z	49	V	50	E	51	S	52	F	53	P			54	D	55	C	56	L			57	H	58	T	59	A
60	S	61	P	62	F	63	A	64	D			65	V	66	Z	67	K			68	G	69	L			70	I	71	B	72	J	73	A	74	M		
75	C	76	N	77	P			78	O	79	U	80	P	81	F			82	N	83	O	84	C			85	D	86	M	87	X	88	V				
89	L	90	Y	91	U					92	O	93	S			94	S	95	P	96	M	97	T	98	C	99	J			100	K	101	I	102	P		
103	H	104	R	105	E	106	Z	107	G					108	L	109	A	110	Y	?																	

Konstruerat av ANN HUSMAN

- A Att ta på sig

10973633759
- B Kört iväg

35711
- C ”Antikonst”-konstriktning

7555981823484
- D Södergran

3819856454
- E Smärtsamt fingergrepp

5010543
- F Indiskt flatbröd

62528132
- G Frälse

10768274
- H Hårt drabbad i GT

5742103
- I ”Kvinnorna spinna och sy,
Barnen gnälla och gny:
Vart skall en syndare fly
Undan det husliga livet?”

6472570101
- J Ses med ordning

41109972
- K Fuktar gräset

241006731
- L Till exempel NK

891656108216939
- M Annuell

2996744586
- N En Elisabeth

23768214
- O För anteckningar

992784483
- P Känd hårdost

13775955310261462080
- R Gjorde lejonet

1042240
- S Läsa upp mekaniskt

935160941733
- T Från ett till nio

973015583
- U Sögs sälja bra

7917912

- V Rutinerad

654988
- X Skrev Den oändliga historien

8736268
- Y Bör ej nämnas i hängd mans hus

1190110
- Z Rovdjursmun

486628106

PSALMVÄVEN

Fyll i de ord som sökes på raderna A–Z. Motsvarande siffra i kombination med radens bokstav finns i rutfältet upptill. Flytta över bokstäverna så att den första bokstaven på rad A motsvarar A109, den andra A73 o.s.v. Den färdiga texten i rutfältet bildar en psalmvers. De första bokstäverna i raderna A–Z bildar psalmens namn.
Oftast håller sig Psalmväven till den nya psalmboken, men för att det ska vara klurigt kan det ibland hända att vi använder oss av en äldre version av någon psalm.

Rätt svar på förra Psalmväven är psalm 207 *En såningsman går där i regn*, vers 3–4, som börjar med orden ”En del föll på stengrund”. **Vinnare** i förra Psalmväven är: **Gretel Fyrqvist**, Lojo, **Birgitta Nynäs**, Kronoby och **Dan-Erik Engblom**, Åbo. Grattis! Prisböckerna kommer på posten.

SKICKA IN!

Sänd in din lösning till Kyrkpressen, Sandvikskajen 13, 00180 Helsingfors. Vi behöver din lösning senast 25.9.2018. Märk kuvertet ”September-Psalmväv”. Bland de rätta svaren lottar vi ut tre bokpris. Lycka till!

Psalm nr och vers i Psalmboken:

Som börjar med orden:

Namn & adress:

UR EVANGELIET

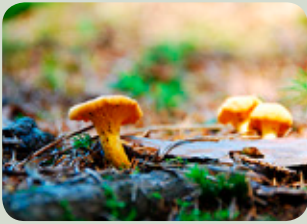
”Ty liksom Fadern uppväcker de döda och ger dem liv, så ger också Sonen liv åt vem han vill.”

Läs mera i Joh. 5:19–21.

OM HELGEN

Höstens påsk

Med utgångspunkt i evangelietexten har denna söndag kallats lilla påsken eller höstens påsk. Jesus har brutit dödens makt som hotar människan och hela skapelsen. Därför har de som tror på honom ett hopp som bär över dödens gräns. En gång ska också skapelsen befrias undan förgängelsen.

RUNT KNUTEN

”Ta gärna med egen tallrik, sked och mugg.”

Orgellunch i Sibbo kyrka onsdag kl. 12.

INSIDAN

för tiden 14.9–20.9

Ansvarig redaktör kyrkliga annonser: Erika Rönngård, 040 831 6614, annons@kyrkpressen.fi

BETRAKTELSEN FRED WILÉN

FOTO: NICKLAS STORBJÖRK

Livet är en fest

VISST ÄR livet en märklig sak! Mänskligheten har använt miljoner timmar på att forska och undersöka livet. Vi känner till hur en cell fungerar och kan förklara otaliga samband i naturen. Vi kan plocka en dna-tråd i bitar och identifiera ärftliga sjukdomar, vi är nästan där: herrar över livet.

Livet kan betyda så många olika saker. Sett ur ett biologiskt perspektiv kan vi ganska mycket om livet, men så finns det dimensioner som vidgar begreppet till andra sfärer.

Hur lever vi våra liv, vad är meningen med allt levande och så vidare – du förstår vad jag menar.

Mitt eget avstamp kommer från naturvetenskapen. Jag var killen som pluggade lång matematik och fysik, var bra på biologi och geografi. Jag var ganska övertygad om att vi kunde förklara det mesta av det som skedde runt oss, eller ännu bättre: räkna ut det. Under vissa tider i mitt liv fanns det inte plats för en slumpfaktor som Gud. På kristländska var jag alltså en tvivlare.

För min del behövdes det ett faderskap för att öppna ögonen för livets stora mysterium. När vårt första barn föddes kom känslan av att livet inte är en slump smygande. Mitt naturvetarjag kämpade emot och sade något om att känslan nog är biologiskt – genetiskt betingad och att den känslan infann sig för att apannarna skulle göra vad som helst för att skydda sin avkomma.

Nej, livet är något större och mer oförklarligt. Livet kan vi inte förklara, vi får nöja oss med att det är. Livet är en gåva där det inte handlar om en namnlös julklapp. Gud är Skaparen.

Livet har vissa paralleller med de varma vantarna du kanske fick i julas. Tacksamheten känner man först när händerna fryser och man kommer ihåg att det fanns något bra att ta på sig. Saker måste tyvärr ofta dras till sin spets för att vi ska ta avsändaren med i våra bilder och böner.

I vardagen lunkar vi på och ondgör oss över små saker och glömmar lätt bort den stora gåvan. Sedan kan man ju ställa sig frågan vad vi gör med våra liv, hur vi lever dem i enlighet med det som Gud vill. Hur ser ditt liv ut idag?

FRED WILÉN

Fred Wilén är kaplan i Borgå och make, matros-, gymnast- och högstadiepappa.

I dag gläds han över de många dopen han haft i höst

Hans tips: Njut av livet i mindre bitar – en dag är en stor sak

#bönetwitter

Tack Gud för att du ger livet till mig – i alla dessa former.

Följ Kyrkpressens bönetwitter på sökordet #bönetwitter. Veckans tweet är skriven av Fred Wilén.

HELGENS TEXTER

FÖRSTA LÄSNINGEN

Jes. 26:12–14, 19 eller 1 Kung. 17:17–24

ANDRA LÄSNINGEN

Fil. 1:20–26

EVANGELIUM

Joh. 5:19–21

Sjuttonde söndagen efter pingst. Temat är ”Jesus ger liv”.

PSALMFÖRSLAG

103, 830, 900, 388: 4–7.

Psalmerna är valda av Dag-Ulrik Almqvist.

I KLARSPRÅK

Kyrkans miljödiplom

är kyrkans program för miljöarbete. Miljödiplomet togs fram av Kyrkostyrelsen 2001. Systemet med miljödiplom ska ge församlingarna möjlighet att ta ansvar för miljön inom hela verksamheten – i allt från förkunnelsen till gravskötseln.

Församlingarna kan ansöka om att beviljas miljödiplomet. Miljödiplomet är giltigt det år det beviljats samt de fyra följande åren. Om församlingen under den perioden slås samman med en annan ska hela den nya församlingen ta i bruk den diplomerade församlingens miljöarbete.

Källa: evl.fi/

DOMPROSTERIET

BORGÅ

LÖ 15.9 KL. 16: Babykyrka i Mariagården, Slingervägen 1, Wilén, Antila, Tollander

SÖ 16.9 KL. 10: Gudstjänst i Emsalö kapell, Ståhlberg, Söderström

KL. 12.15: Högmässa i Domkyrkan, Smeds, Stråhlman, Tollander, Gunvor Flykts gudstjänstgrupp

MÅ 17.9

Må KL. 8.30: Stolfysio och Gröt och Prat, Sampoväg. 1, Värberga, pris 0,50 €

KL. 13: Sjömansmissionskretsen i Café Ankaret

KL. 18: Kom som du är syster i församlingshemmet Sal. Tema: Ester, som kvinnlig förebild med Brenda Serralde Luna

TI 18.9 KL. 12: Andakt med lunch i församlingshemmets Sal

KL. 13.30: Männens samtal i Musikrummet

TO 20.9 KL. 13: Missionskretsen i församlingshemmets Musikrum

KL. 9.30–10.30: Öppen dagklubb för barn i Sjötorp på Kråkö. Barn är välkomna tillsammans med en vuxen för att fira andakt, pyssla och träffa andra. Ingen förhandsanmälan. Serveringsavgift 2 €.

KL. 14–16: Nalleklubben i Domprostgårdens klubbtrymme

KL. 18: Jakten på Bibeln i Café Ankaret

KL. 18: Programkväll på Ungdomsvåningen UV

Fr 21.9 KL. 19: Konsert i Domkyrkan. Sjung för livet och spela som folk. Johanna Almark, sång och violin, Henrik Wikström, piano, Kaarle Mannila, slagverk.

30.9 KL. 13.30: Missionslunch i församlingshemmets Sal. Meny: ungsalx med potatismos, rödbetor i ugn, grönsallad, kaffe och bärpaj. Pris: 12 € vuxen, 8–12 år 8 €, 5–7 år 5 €.

LAPPTRÄSK

sö 16.9 kl. 12: Högmässa i kyrkan, Anita Widell, Camilla Wiksten-Rönnebacka

må 17.9 kl. 14–16.30: Ligan, klubb för 1–6 klassister, EL

må 17.9 kl. 18: Ungdomssamling för dig som går i åk 7–9, Mariagården. Nea Westerholm, Sami Stenbäck

ti 18.9 kl. 9.30–11.30: Vuxenbarnklubb, Krubban, i Annagården, Andersby, EL

on 19.9 kl. 14.15–15: Barnklängen övar i församlingshemmet, Camilla Wiksten-Rönnebacka

På kommande: Lokala förmågor goes mission lö 29.9 kl. 14, Liljendalgården, Liljendal

LILJENDAL

sö 16.9 kl. 10: Högmässa i kyrkan, Anita Widell, Camilla Wiksten-Rönnebacka

sö 16.9 kl. 14: Högmässa i Andreaskapellet, Robert Lemberg, Nina Fogelberg

må 17.9 kl. 18: Ungdomssamling för dig som går i åk 7–9, Mariagården. Nea Westerholm, Sami Stenbäck

ti 18.9 kl. 9.30–11.30: Vuxen-

barnklubb, Krubban, i Annagården, EL

to 20.9 kl. 9.30–11.30: Vuxenbarnklubb, Krubban, i Mariagården, EL

to 20.9 kl. 12–16.30: Ligan i Mariagården, EL

På kommande: Lokala förmågor goes mission lö 29.9 kl. 14

LOVISA

Sö 16.9 kl. 11: Tvåspråkig högmässa i kyrkan, Jaakko Laasio (Finlands sjömanskyrka), Apajalahti, af Hällström

Må 17.9 kl. 14.30: Bisagruppen i Vesperhemmet, Luk 9

Ti 18.9 kl. 11–13: En Euros Café i församlingshemmet

Ti 18.9 kl. 13: Pensionärsföreningen i församlingsgården

To 20.9 kl. 8.30: Morgonkaffe i Tikva

PERNÄ

Fr 14.9:

– kl. 10.00 – 11.30 Cafe Mikael: Buddas

Sö 16.9:

– kl. 10 Högmässa: i kyrkan, Lemberg, Fogelberg

– kl. 14 Mässa: i Andreaskapellet, Lemberg, Fogelberg

Må 17.9:

– kl. 13 Klubin goes senior: Bud-das, Krogar

SIBBO

Mer information på Sibbo svenska församlings hemsida www.sibbosvenskaforssamling.fi

To 13.9 kl. 19: Invigningskonsert för Söderkulla kyrkas nya flygel. Finska och svenska församlingens kantorer uppträder. Marko Korven-Korpinen, Tiina Paloniemi, Mauriz Brunell, Lauri Palin.

Fr 14.9 kl. 9.30: Kakaoclubben i Kyrkoby församlingshem. En klubb för föräldrar och barn som vill träffa andra i samma livssituation. Frukostservering. Isabella Munck och Milja Westerlund.

Fr 14.9 kl. 10.30: Kaffekören i Prästgården. Sånggrupp och samvaro med kaffe för daglediga. Mauriz Brunell.

Sö 16.9 kl. 12: Mässa i Sibbo kyrka. Temaveckan Bygga kyrka inleds. Efter mässan serveras kyrkkaffe i Prästgården. Camilla Ekholm, Helene Liljeström, Brunell, Lauri Palin. Församlingens medarbetare medverkar.

Må 17.9 kl. 7: Morgonandakt i Sibbo kyrka. Temaveckan Bygga kyrka. Patrik Frisk, Kjell Lönnqvist, Munck, Brunell.

Må 17.9 kl. 19: Vikings veranda i Söderkulla kyrka. En diskussionsgrupp för män. Frisk.

Må 17.9 kl. 19: Drop In i Söderkulla kyrka. En mötesplats med låg tröskel, från unga till unga vuxna som bor i trakten. Westerlund.

Ti 18.9 kl. 14: Kyrkobroderarna i Kyrkoby församlingshem. Mauriz Brunell berättar om Lina Sandell.

On 19.9 kl. 12: Orgellunch i Sibbo kyrka. Temaveckan Bygga kyrka. Ta gärna med egen tallrik, sked och mugg. Palin.

To 20.9 kl. 18: Allsång i Söderkulla kyrka. Temaveckan Bygga kyrka.

RADIO & TV

Andrum kl. 6.54

(med repris 9.10)

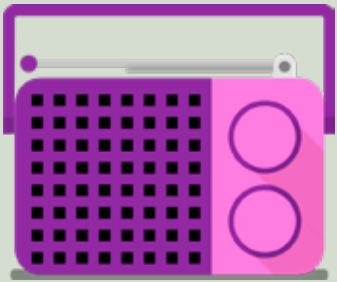
Fre 14.9 Jan–Gustav Björk, Jakobstad **Sö 16.9** 9.03 Ett ord om helgen **Må 17.9** Maria Boström, Föglö **Ti 18.9** Janne Kütimaa, Tallinn **Ons 19.9** Joanna Nylund, Helsingfors **To 20.9** Anna Maria Böckerman, Helsingfors.

Aftonandakt kl. 19.15

Fre 14.9 Hedvig Långbacka, Helsingfors **Sö 16.9** Jesus ger liv. Textläsare: Karl Sällström och Hedvig Långbacka **Må 17.9** Helene Liljeström, Sibbo **Ti 18.9** Anders Lindström, Ekenäs **Ons 19.9** Kurt Hellstrand, Jakobstad **To 20.9** Sarah Tiainen, Karleby.

Gudstjänst kl. 13.03

Sö 16.9 Gudstjänst med Helsingfors Adventförsamling. Predikant: Carsten Berglund. Mötesledare: Birgitta Maconi. Organist: Nils–Magnus Maconi. Sång: Adventkyrkans sånggrupp, solist Linda Fagerholm Wu. Textläsning och bön: Göran Maconi. Vittnesbörd: Ida Nyholm. Missionsstund: Hannu Helminen och Carsten Berglund.

Servering. Liljeström, Brunell, Palin, Munck.
Fr 21.9 kl 20: Meditativ mässa i Söderkulla kyrka. Temaveckan Bygga kyrka. Ekholm, Palin.
Lö 22.9 kl: 8.45: Vandring i Sibbo storskog. Busstransport från Söderkulla kyrka kl. 8.45 och Kyrkoby församlingshem kl. 9.00. Anmäl dig senast 19.9. till Mikael Grönroos 0400–496976. Vid ösregn myser vi hemma. En eventuell annullering meddelas per SMS åt de anmälda. Ifall du själv behöver annullera efter anmälningstiden, skicka SMS till Milli, 050–5663690.
Anmälan till Sorgegruppen: som startar 27.9 kl. 14 i Söderkulla kyrka tas emot av Camilla Ekholm, tfn 050–5663689.
Anmälan till pensionärsutfärd: den: till Nilsasgården 24.9 (Norra Sibbo) och 25.9 (Södra Sibbo) senast 17.9 till eller Mikael Grönroos 0400–496976.

HELSINGFORS PROSTERI

☛ **JOHANNES**
Fr 14.9
kl. 10–11.30: Musiklek i Hörnan, Högbergsgatan 10, gatunivån. För barn över 1 år. Hollméus.
kl. 12.15–13.30: Veckolunch i Högbergsgården, Högbergsgatan 10 E. Välkommen på midtdagsbön i Johanneskyrkan kl. 12.
Sö 16.9 17 söndagen efter pingst
kl. 10: Högmässa i S:t Jacobs kyrka. Westerlund, Henricson. Kyrkkaffe. Söndagsskola.
kl. 12: Högmässa i Johanneskyrkan. Gehlin, Lindström, Almqvist. Kyrkkaffe.
kl. 15: Mässa i Folkhälsans seniorhus. Lindström, Almqvist.
Må 17.9
kl. 10–11.30: Babyrytmik i Hörnan, Högbergsgatan 10, gatunivån. För barn under 1 år. Hollméus.
kl. 13–14.30: Kaffe med Johannes församling. Mannerheimvägen 97. Ollberg.
Ti 18.9
kl. 12: Lunchmusik i Gamla kyrkan. Santeri Siimes, orgel.
kl. 13.30–14.30: Musiklek för 0–2 åringar i Bokvillan, Tavastvägen 125. Hollméus.
kl. 17.30: Andakt i Drumsö seniorhus. Gehlin.
kl. 18: Vernissage: ISSKIMMER – bilder från Drumsös stränder. Välkommen till Johanneskyrkans krypta för att beundra fotografier tagna av Liisa Sieversen. Utställningen är öppen till och med 9.10 under kyrkans öppettider.
On 19.9
kl. 14–15.30: Samtalsgruppen Sjötorpet, Högbergsgatan 10 E, 2 vån. Ollberg.
kl. 18: Veckomässa i Gamla kyrkan. Lindström, Enlund.
To 20.9
kl. 10–11.30: Musiklek i S:t Jacob. Kvarnbergsbrinken 1. Hollméus.
kl. 17.30: Kristen meditation i Johanneskyrkan. Böckerman.
Midtdagsbön: i Johanneskyrkan vardagar kl. 12.
Välkommen med Johannes församling på höstutfärd: till Borgå den 4 oktober. I programmet ingår morgonbön i Söderkulla kyrka, marknaden, Brunbergs affär och gemensam lunch på Haiko Spa. Start från Kiasma kl. 9 med retur vid samma plats 17.30. Pris: 25 €. Anmälan och ev. specialdieter till diakonissan Karin Salenius, tfn 050 3800867 / karin.salenius@evl.fi senast 28.9.

☛ **MATTEUS**
Matteus hemsida: www.helsingforsforsamlingar.fi/matteus
Pastorskansliet: har öppet må–ti, to–fre kl. 9–14
Matteuskyrkan: är öppen må–fr kl. 10–14.
MATTEUSKYRKAN Åbohusvägen 3
Fr 14.9 kl. 18: Samling för män, ”Heliga män i vår tid” med Elis Grahn
Lö 15.9 kl. 11.30: Konfirmation, Lekis 3
Lö 15.9 kl. 14: Konfirmation, Le-kis 4
Sö 16.9 kl. 10: Högmässa, Juho Kankare, Niels Burgmann, söndagsskola, kyrkkaffe i Olavussalen
Ti 18.9 kl. 10: Musiklek, klapp och klang, för 1–4 år, Daniela Strömsholm.
Ti 18.9 kl. 11: Musiklek, gung och sjung, för 0–12 mån, Daniela Strömsholm.
Ti 18.9 kl. 13: Allsång med Vårton. Vi sjunger allt med alla. Kören Vårton hjälper oss att hitta våra rätta toner. Niels Burgmann leder sången.
Ti 18.9 kl. 15: Popkör för barn och ungdomar i åk 4–7 med Daniela Strömsholm. Övning till kl. 16.00 i Matteussalen, 2 vån. Möjlighet att fika och chilla till ca. 16.30.
Ti 18.9 kl. 18.30: Matteus kyrkokör, Niels Burgmann
On 19.9 kl. 15–18: Öppet hus för ungdomar.
On 19.9 kl. 15.30: Vårton, Niels Burgmann
On 19.9 kl. 18: MU–mässa, kort mässa med bönvandring. Ungdomar medverkar. Kyrkfika efteråt.
To 20.9 kl. 9.30–12: Familjeklubben i Nordsjö, Sjökortstränden 6. Ledare Marianne Bergström
To 20.9 kl. 11: Stickklubben. En grupp för Dig som tycker om att handarbeta. Vi stickar bl.a dopsockor åt nyfödda. Vi samlas i Pöpuslus i nedre våningen. My Ström.
To 20.9 kl. 13: Text och tro, i Olavussalen i nedre våningen. Text & tro är samtal, sång och samvaro kring kyrkoärets texter och psalmer tillsammans med Juho och Niels.
To 20.9 kl.18: Mat Tro Prat. Middag och diskussion. My Ström. Barnpassning ordnas. Anmälan och info via FB event.
Samtalslunch: fr 28.9 kl. 12. Talare My Ström. Anmälningar till Carita Riitakorpi senast 25.9 tfn. 050 3803986, carita.riitakorpi@evl.fi.
Cable startar i september: Söker du efter en förändring? Kom med på en upptäcktsfärd i dig själv och Matteus församling! Anmälningar och info till höstens CABLE–grupp, Carita.riitakorpi@evl.fi.

Kaffe på plattan behöver frivilliga medhjälpare: Kom med som frivillig! kontakta my.strom–rantamaki@evl.fi

☛ **PETRUS**
www.petrusforsamling.net
Kansliet är öppet: må–ti kl. 10–13, 09–2340 7100
Haga Prästgårdsväg 2, 00320 Helsingfors
Fr 14.9
kl. 10 Musiklek i Hagasalen: En rolig förmiddag för er med barn 0–5 år. Efteråt kaffe och smörgås! Vesperv. 12, 2 vån.
kl. 18 Ungdomssamling: Hagasalen. Vesperv. 12
Lö 15.9

kl. 10–12 Petra–frukost för kvinnor i alla åldrar: Lyxig frukost, musik och gästtalare. Café Torpet. Köpingsv. 48
Sö 16.9
kl. 10 Högmässa i Munksnäs kyrka: Söndagsskola för barnen! Tegels. 6. Björk, Hilli. Kyrkkaffe
kl. 12 Högmässa i Äggelby gamla kyrka: Kyrkkaffe. Brofogdev. 12. Björk, Hilli. Kyrkkaffe
kl. 16.30 Puls–gudstjänst: En gudstjänst i nyare stil för alla åldrar. Södra Haga kyrka, Vesperv. 12
Må 17.9
kl. 19 Samtalsgrupp för män: Vesperv. 12. Stig–Olof Fernström
Ti 18.9
kl. 10 Musiklek i Malms kyrka: En rolig förmiddag för er med barn 0–5 år. Efteråt kaffe och smörgås! Kommunalv. 1
kl. 18 Lovsångsgruppen: Munkshöjdens kyrka. Raumov. 3. Sångövning med Peter Hilli
kl. 19 Förbön och tack: Raumov. 3
On 19.9
kl. 12.30 Månadslunch: Hagasalen, Vesperv. 12
kl. 13 Familjecafé på Torpet: Köpingsv. 48. Kom och träffa andra småbarnsföräldrar! Varje onsdag.
kl. 13 Petrus barnkör: Haga lågst. Stormyrv. 22. Med Susanna Björkstrand. Varje onsdag.
kl.19 Encounter: Bön och lovsång, Hagasalen, Vesperv. 12
To 20.9
kl. 12 Vesperkören: Sjung i kör! Vesperv. 12 Peter Hilli
kl. 18.30 Petrus Vokalensamble: För dig som sjungit i kör förr. Äggelby gamla kyrka. Peter Hilli
ÖVRIGT
Sorgekurs Vägen vidare: Hur bearbetar man sorg? Kvällsmål, föreläsningar och samtal i mindre grupper. kl. 18–20 varannan torsdag, start 26.9, 6 ggr. Anmälan petrus.fors@evl.fi eller tfn 09–23407100. Kursen är kostnadsfri. Leds av Ronny Thylin och Camilla Norkko
Anmälan till Focus–församlingshelg 12–14.10 är öppen: https://tinyurl.com/ybc5apqq 80€/40€/20€
Café Torpet: öppet må–fre 9–17 Köpingsvägen 48

☛ **HELSINGFORS PROSTERI**
Tomasmässa: Tomasmässor på svenska ti 9.10 och 6.11 i Johanneskyrkan kl.18. Gästpredikant vid första mässan är Monica Cleve, speaker Maria Lindberg och musiker Anders Ekberg. Info ulf.skogstrom@evl.fi
Mässa i Taizéstil: Taizésånger, bibeltexter, nattvard och tystnad. Efter mässan kvällste. Mässan är mångspråkig (ätminstone finska, svenska, engelska) och firas i Helsingfors domkyrkas krypta den andra fredagen varje månad (14.9, 12.10, 9.11, 7.12) kl. 18.
Öppna dörrar–kurs: För dig som är närståendevärdare till någon som behöver din vård eller omsorg. Fyra onsdagar: 26.9, 10.10, 24.10 och 7.11 kl. 10–14 i Folkhälsanhuset i Brunakärr, Mannerheimv. 97. Mera info och anm. Maria Hall–Pänttjäja tfn 050–3800922 och Nina Hongell–Ekholm tfn 050–4306091, nina.hongell–ekholm@folkhalsan.fi senast 19.9.2018. Arr: Folkhälsans förbund i samarbete med Helsingfors kyrkliga samfällighet.
Vila ut! En tvåspråkig rekreationsdag för dig som vårdar ett funktionshinderat barn hemma lö 27.10 kl. 10–17 på Villa Hvittorp, Hvittorpsvägen 245. Vi bjuder på avkoppling, andakt, måltider, kaffestunder, bastubad och kamratstödgrupper. Villa Hvittorp ligger naturskönt vid Vitträsk i Kyrkslätt. Hela dagen är gratis för deltagarna. Gemensam transport kl. 9 från Järnvägstorget. Bindande anmälan: före den 12.10 till ysk.diakoni@evl.fi eller tfn 09–23402538. Platsantalet är begränsat. Mera info: Maria Hall–Pänttjäja, 050 3800922.
Det hjälper att prata: Kyrkans samtalshjälp finns till för dig som behöver ett lyssnande öra. De jourhavande är utbildade frivilliga eller kyrkligt anställda med tystnadsplikt. Samtalstjänsten består av chatt, brev- och telefonjour. Chattjouren är öppen må–to kl. 19–21 och finns på adressen www.samtalstjanst.fi. Telefonjourens nummer är 0400 22 11 90 (från utlandet +358400221190) och du kan ringa varje kväll kl. 20–23. Du kan dessutom skriva ett handskrivet brev till Kyrkans brevjour, PB 210, 00131 Helsingfors. Vi svarar inom några dagar.
Problem i parförhållandet eller familjen: Familjerådgivningen erbjuder helsingforsare professionell samtalshjälp vid problem i parrelationen och i krissituationer. Vi samtalat med dig om frågor som berör parrelationen, familjen och dig. Du kan komma ensam, med din partner eller med andra familjemedlemmar. Samtalen med mottagningssekreterarna och familjerådgivarna kostar inte något och är konfidentiella. Samtalen förutsätter inte att du är medlem i kyrkan. Ring tidsbeställningens nummer 09 2340 2555 vardagar kl. 9–12.
Kampens kapell: öppet vardagar 8–20 och veckoslut samt helddagar 10–18. Mer info www.helsingforsforsamlingar.fi.

pension i april 2019 och församlingsrådet väljer ny kyrkoherde genom indirekt val 2.10.2018. Vid paneldebatten har församlingsborna möjlighet att bekanta sig med de fyra sökandena: kaplanen i Ekenäsnejdens svenska församling Monica Cleve, kaplanen i Esbo svenska församling Kira Ertman, kyrkoherden i Lovisa svenska församling Karl af Hällström och stiftsdekanen i Borgå stift Magnus Riska. Debattledare är Heidi Juslin–Sandin.
Familjeklubbar för föräldrar med småbarn kl. 9.30–11.30: Köklax kapell varje må, Sökö kapell varje ti, Mattby kapell varje to. Ingen anmälan, ingen avgift. Välkommen!
Samlingar för seniorer & dagliga kl. 13–14.30: Ti 18.9 i Köklax kapell, on 19.9 i Södris kapell, to 20.9 i Karabacka kapell.
Handarbetsgruppen Symam–sellerna: varje ti kl. 16–19 i Vita huset, Prästgårdsgr. 1. Långbordet är dukat så nya medlemmar ryms med. Välkommen med i gemenskapen – lär dig något nytt eller friska upp gamla kunskaper! Temakvällar under hösten, vi gör smycken och stöper ljus.
Öppen mottagning: varje torsdag kl. 10–12. Esbo svenska församling, Kyrkogatan 10. Kom och träffa diakoniarbetaren för samtal. Du kan komma in i olika kortare ärenden, beställa längre tid till självavärd, för utredning av ekonomiska bekymmer m.m.

☛ **GRANKULLA**
To 13.9 kl. 10–11: Lovsångs- och förbönsgrupp i övre brasrummet, Catherine Granlund.
Fr 14.9 kl. 17.30: Andakt för ungdomar i kyrkan, Ulrik Sandell, Heli Peitsalo, Marlen Talus–Puzesh.
Kl. 18: Skribaäterträff i Klubb 97, Ulrik Sandell, Marlen Talus–Puzesh.
Lö 15.9 kl. 11–14 och 14.30–17.30: Barnens smyckeslördag i dagklubbens kök. Anmälningar till yvonne.fransman@evl.fi eller tfn 050 4430 045.
Sö 16.9 kl. 12: Högmässa, Ulrik Sandell, Barbro Smeds. Kaffe i nedre salen.
Ti 18.9 kl. 9.30: Familjelyktan i Sebastos, Yvonne Fransman, Heli Peitsalo.
Kl. 9.30– 11: Diakonimottagning och brödutdelning.
Kl. 15: Glad idag –tvåspråkig mentalvårdsgrupp i Sebastos, Catherine Granlund.
Kl. 15: Ledarutbildning åk 1 i Klubb 97, Marlen Talus–Puzesh. Nya välkomna med!
Kl. 18: Graziakören i övre brasrummet, Heli Peitsalo.
On 19.9 kl. 13.30: Kyrkosyfoören i övre brasrummet.
To 20.9 kl. 10–11: Lovsångs- och förbönsgrupp i övre brasrummet, Catherine Granlund.
FÖRSAMLINGSRETREAT 26–28.10.2018 PÅ SNOAN I LAPPVIK, HANGÖ: Retreatledare är Gunnar Särs. Pris 80 €/förs. medl. 160 €/andra. Anmälningar senast 12.10 till församlingens kansli, tfn 050–500 7000 eller Arla Nykvist, tfn 040 502 9756.

MELLERSTA NYLANDS PROSTERI

☛ **ESBO**
Sö 16.9: Hagalunds kyrka kl. 14 högmässa med konfirmation, Vällskog–skriftskolan. Camilla Norkko, Wikman.
Sö 16.9: Esbo domkyrka kl. 18 kvällsmässa med Roger Rönnerberg. Medeltida musik med Nina Kronlund, Eeva–Liisa Malmgren och Susanna Tollet, som spelar vävlara och låga renässansflöjter. OBS! Ingen högmässa kl. 12.15!
Lö 15.9 – sö 16.9: Höst–Matts–marknad vid Esbo domkyrka. Symamsellerna deltar med försäljning. Arr. Espoon tuomiokirkkosrk.
Vem blir vår nya kyrkoherde?: Paneldebatt i Esbo domkyrkas församlingssgård to 27.9 kl. 18. Kyrkoherde Roger Rönnerberg går i

varannan lördag, udda veckor. Info Rune Lith, tel. 0500 687 023.
Sö 16.9 kl. 12.00: Högmässa i Kyrksläts kyrka. Lovén, Åberg.
Sö 16.9 kl. 18: Konserten ”Kyrkomusikens glädje” i Kyrksläts kyrka med Hanna Noro, Marikka Purola, Mathias Löfstedt, Tony Vuorinen, Lauri Honkavirta. Musik av J.S. Bach, Mendelssohn, Rossini och Fauré. Fritt inträde, programblad 10 euro.
Må och to kl. 11.30–12.30: Diakonal sopplunch serveras i församlingshemmet, 3 euro/lunch, soppa, måltidsdryck och bröd.
Må 17.9 kl. 10–13: Måndagsgruppen träffas i församlingshemmet i sal 7 måndagar kl. 10–13.
Ti 18.9 kl. 10–13: Tisdagscafé i Prästängens klubblokal, Granda–lavägen 2.
On 19.9 kl. 15: Motion och mission, promenera tillsammans och gör gott på samma gång. Vi vandrar i lugn takt ca 1 tim. och ger en valfri summa till gott ändamål till Finska Missionssällskapet. För promenad i norra Kyrkslätt, kon-takta Inger Lith, tel 044 258 1946.
On 19.9 kl. 15–17: Lopptorget är öppet onsdagar på adressen Silverhagen 6 i Gesterby.
On 19.9 kl. 15–17: Biljard och Chill, öppet hus för ungdomar i högsta–dieäldern på Hörnan.
On 19.9 kl. 17.30–19: Mikaelikören övar i församlingshemmet under ledning av kantor Susann Joki. Nya medlemmar välkomna med.
To 20.9 kl. 10–12: Knatterytmik på Hörnan.
To 20.9 kl. 15–17: Hörnan MC, klubb för åk 5–6 på Hörnan.
Kyrkoherdeämbetet öppet må–to kl. 9–15. Fredagar stängt. Tel. (09) 8050 8292. Epost kyrkslatts.svenska.forsamling@evl.fi. www.kyrkslattsvenska.fi

☛ **TAMMERFORS**
Sö 16.9 kl 11: Gudstjänst i SvH, Kim Rantala, Paula Sirén
Ti 18.9 kl 10–12: Mammor, pappor och barn i SvH
Ti 18.9 kl 13.15–15.15: Tisdagsklubben i SvH
Ons 19.9: OBS. ingen mammis
Ons 19.9 kl 13: Onsdagskaffe, vi besöker utställningen i Pyy–nikinlinna, träff utanför Svenska Hemmet
To 20.9 kl 14: SångCafe i SvH, Sönger om städer och länder, Paula Sirén

☛ **VANDA**
Sö 16.9 kl.10: Högmässa–Skörefest, Helsinge kyrka S:t Lars. Konfirmanderna medverkar. A. Paavola, M. Fagerudd, A. Ekberg
Sö 16.9 kl. 19: Jazzkonsert Tribute to Mahalia Jackson: Tiina Sinkkonen alt, Eric–Olof Söderström piano, Thomas Törnroos percus–sion, Patrik Latvala kontrabas. Fritt inträde, program 5 €.
Ti 18. 9 kl. 12.30: S:t Martins diakoni- och pensionärskrets, S:t Martins kapell, Strömfärv. 1
ON 19.9 kl. 14: Dickursbykretsen , Folkhälsanhuset, Vallmov. 28
ON 19.9 kl. 18: Spelkväll för ungdomar, Vallmov. 5 A 2 vån. Kom med och spela brädspelel och umgås med andra.
TO 20. 9 kl. 9.30: Barnens sångstund & Anders, S:t Martins kapell, Strömfärv. 1
FR 21.9: Bröllopsnatten, Helsinge kyrka S:t Lars. Kontaktperson M. Fagerudd. Tvåspråkig info på hemsidan.
LÖ 22.9 kl. 10–14: Skörde- och

SJÖMANSKYRKAN JULKLAPPAR

En gåva med julstämning

Sjömanskyrkorna i vårt hemlands kuststäder, samt kyrkorna i Holland, Belgien, Storbritannien och Tyskland förmedlar varje år en hemtrevlig julstämning till dem som tillbringar sin jul på havet.

Vill du också bidra med en julklapp? Gåvorna ska levereras senast 30.10 till Sjömanskyrkan i Nordsjö, (adress Proviantgatan 4, 00980 Helsingfors) eller till närmaste sjömanskyrka.

I stället för ett paket kan man också skänka pengar. För de medel som kommit in gör Sjömanskyrkan

finska jul-paket åt sjöfarare. Priset för ett paket är då 15 euro. Penninggåvan kan skickas till Sjömanskyrkans konto: Nord-ea FI91 1745 3000 0222 79 NDEAFIHH. Uppge 3052 som referensnummer eller skriv ”Julklapp åt sjöfarare” i meddelandefältet.

KONSERTER ÅBOLAND

Gregorianik och folkmusik

Marianne Maans och Sofia Lindroos framför Konserten *Toner i ljus och gestalt* i Åbo domkyrka 16.9 klockan 18. Konserten ges även i Houtskärs kyrka 14.9 klockan 19 och i Kimi-to kyrka 15.9 klockan 16.

museidag, Vanda Lantbruksmuseum, Nybackagränden 2. Vanda svenska församling steker väfflor till förmån för missionsarbete. Årets tema för FMS Utjämningskampanj är ”En söndrig själ. Ge nytt hopp åt krisdrabbade”. Vill du medverka till basarförsäljningen? Vi tar med tacksamhet emot varor (torrvaror) med prislapp på pastorskansliet to 20.9 kl– 9–13, eller lö 22.9 kl. 9–10. Kontaktperson: Kaj Andersson tel. 050 537 4221.

Barnverksamhet (förhandsanmälan): Musiklek & babyrytmik med musikpedagog Heidi Åberg-Ylivaara må 17.9; Babyrytmik: 0–2 åringar med vuxen kl.10.15–11. Musiklek: 3–5 åringar kl. 11.15–12 med vuxen. (hålls i samarbete med församlingens dagklubb). S:t Martins kapell, Strömfårav. 1

Dagklubb för barn i 2,5–6 års åldern alla vardagar utom on. Klubbutrymmet i Myrbacka, Strömfårav. 13

Pysselcafé för barn i åk 3–6, ti och on kl. 13–17. Klubbutrymmet i Myrbacka, Strömfårav. 13

ÖVRIGT: Höstens Cable utbildning annullerad p.g.a. av för få anmälningar. Vi startar på nytt i januari 2019! Mera info följer.

16.9 kl. 10: Tacksägelsegudstjänst framför Dickursby gamla kyrka. Tikkurilan srk.

Håll om mig – emotionellt fokuserad parterapi i grupp i okt–nov: S:t Martins kapell/Myrbacka kyrka. Kursspråket är svenska. Kursavgift: 50 € /deltagare och i priset ingår en bok (på sve/fi/eng) som vi studerar tillsammans. Kursledare A. Paavola, präst, Tiina Partanen, psykoterapeut, Titta Huotari, familjerådgivare, psyko–, familje– och parpsykoterapeut. Arr. Vanda svenska församling. Anmälningar och ev. frågor: anu.paavola@evl.fi. Mera info på hemsidan.

Pastorskansliet och diakonimottagningen flyttar i oktober till Fernissagatan 4, 01300 Vanda (Dickursby).

RASEBORGS PROSTERI

■ **EKENÄSNEJDENS SVENSKA**
Dagträff i Snappertuna: to 13.9 kl. 13.30 i Snappertuna förs.hem. Våra händer i bild och text, Englund.
Högmässa sö 16.9: Kl. 10 i Ekenäs kyrka, Cleve, Nygård.
Kl. 10 i Tenala kyrka, Westerholm, Lindroos.
Kl. 12 i Snappertuna kyrka, Cleve, Nygård.
Dagträff med lunch: on 19.9 kl. 12 i Ekenäs förs.hem. Att leva med funktionsnedsättning, gäst: Hanna Grandell. Lunchavg. 8€.
Pensionärsträff: on 19.9 kl. 14 i Tenala förs.hem. Våra händer i bild och text, Englund.
Info: Mitt i livet–nr 3/2018, www.ekenasnejdensforsamling.fi

■ **INGÅ**
Fre 14.9:
– **kl 18.00 Israeliska danser:** Ingå församlingshem (nedre våningen). Viveca Unnéus.
Sö 16.9:
– **kl 10.00 Högmässa:** Ingå kyrka. Tom Sjöblom, Marianne Gustafsson Burgmann.
Må 17.9:
– **kl 13.00–15.00 Bakningsklubb**

för 8–10 –åringar i samarbete med 4H: Prästgården. Klubben är gratis. Noora Nylund, Benita Björkroth.
Ti 18.9:
– **kl 13.30–15.30 Pysselklubb för elever i lågstadiet:** Församlingshemmet, nedre våningen. Klubben är gratis. Lotta Ahlfors, Noora Nylund.
Ons 19.9:
– **14.00–16.00 Missionssyfoereningen:** Prästgården. Siv Björklöf.
To 20.9:
– **kl 9.30–12.00 Familjecafé (höstens första):** Ingå församlingshem (nedre våningen). I fortsättningen varje torsdag t.o.m. 1.12.2018. Eklund.
Mera information: www.ingafor-samling.fi

■ **KARIS-POJO**
Högmässa sö 16.9: kl. 10 i S:ta Maria kyrka i Pojo. kl. 12 i S:ta Katarina kyrka i Karis.
Mera info: www.karis-pojofo-rsamling.fi

ESBO STIFT

■ **LOJO**
24.9 kl. 18: Allsång i Virkby kyrka. Kom med och sjung tillsammans bekanta sånger och lär dig nya.
Kyrktaxi, obs! Nytt telefonnummer: 050 807 2669, kontakta 2 dagar innan.

REGION 2

ÅBOLANDS PROSTERI

VÅSTÅBOLAND
Pargas församlingsdistrikt: **Sö 16.9 kl. 10:** Högmässa i Pargas kyrka, Backström, Taulio. Predikan av Stig-Erik Enkvist från LFF.
On 19.9 kl. 18: Veckomässa i kyrkan, Backström, Lehtonen.
Nagu kapellförsamling: **Må 17.9 kl. 14–16:** Kaffestuga för alla i församlingshemmet.
Korpo kapellförsamling: **Sö 16.9 kl. 15:** Gudstjänst i Norrskata kyrka, Killström, Granlund.
Houtskär kapellförsamling: **Sö 16.9 kl. 11:** Gudstjänst i Houtskär kyrka, Williams, Granlund.
Iniö kapellförsamling: **Sö 16.9 kl. 13:** Gudstjänst med nattvard i Aftonro, Grönqvist, Grandell.

ÅBO
Sö 16.9:
– **kl 12:** Högmässa, Domkyrkan. Bäck (pred), Wikstedt (lit), Danielsson, Lempa. Misa och Siri Norrholm medverkar. Barnhörna. Kyrkkaffe
– **kl 18:** ”Toner i ljus och gestalt – gregorianik möter folkmusik” konsert med Marianne Maans och Sofia Lindroos, Domkyrkan. Fritt inträde. Programblad 10€/st till förmån för Finska Missions-sällskapet utjämningskampanj
må 17.9:
– **kl 14:** Missionskretsen, Aurelia
– **kl 18:** Unga vuxna, Aurelia
ti 18.9 kl 18: Tyst meditation, Aurelia
ons 19.9:
– **kl 10.30:** Anhörigvårdarcafé, Kvartersklubben
– **kl 13–15:** Café Orchidé, Aurelia. ”Kyrkor och folkslag i Peter den stores stad” Eero Sepponen
– **kl 13.30–15.30:** Barnhålan, Aurelia
– **kl 15.30–18.30:** Ungdomshålan, Aurelia

– **kl 18:** Bönegruppen, Aurelia
to 20.9:
– **kl 9.30–12:** Familjecafé, Aurelia
– **kl 11:** Knattekyrka, Aurelia. Wikstedt, Niemelä, Danielsson

ÅLANDS PROSTERI

HAMMARLAND
17 söndagen efter pingst 16.9: Högmässa kl. 12. Ingemar Johansson och Johanna Evenson

JOMALA
Sö 16.09 kl.11.00: Vandringsgudstjänst S Ång, F Erlandsson, A Karlsson
MARIEHAMN
Sö 16.09 kl. 11.00: Högmässa i S:t Görans kyrka.
Ti 18.09 kl. 18.00: Konsert i S:t Görans kyrka, Uppsala vokalensemble.
To 20.09 kl. 11.30: Lunchmässa i S:t Görans kyrka.
To 20.09 kl. 12.00: Sopplunch i församlingshemmet, pris: 5€/pensionärer, 7€/övriga.
Kyrktaxi mot beställning, tfn 018–19500.

SUND-VÅRDÖ
Fredag 14.9 kl. 12.00: Herrlunch i Sunds församlingshem. Kati Juntunen.
Söndag 16.9 kl. 11.00: Sjösöndagen. Gudstjänst i Sunds kyrka. Outi Laukkanen, Kaj-Gustav Sandholm.
Måndag 17.9 kl. 18.00: Pysselkväll i Sunds församlingshem. Pyssel för småbarn från kl. 18.00, andakt och kvällste för alla 18.30 och kl. 19.00 fortsätter vi med pyssel för skolbarnen.
http://sund-var道府orsamling.fi/

NÄRPES PROSTERI

KORSNÄS
Sö. 16.9. kl. 11: Högmässa, Heikkilä, Granholm
To. 20.9. kl. 9.00: Mathjälpn i diakonikansliet kl. 9.00.
Diakonimottagning: torsdagar 9.00 – 11.00 och enl. överenskommelse, tel: 044–4101825.

KRISTINESTAD
kristinestadssvenskaforsamling.fi
FR 14.9: Föräldra-barngruppen i Kstads förs.hem, dagklubben startar. Alla fredagar kl 10.
LÖ 15.9 kl 18: Musikandakt i Kstads kyrka, O Nilsson spelar orgelmusik.
Andakt G Teir
SÖ 16.9 kl 10: Högmässa i Lfjärds kyrka, L Nilsula, O Nilsson
SÖ 16.9 kl 12: Gudstjänst i Kstads kyrka, Nilsula, Nilsson
TI 18.9 kl 19: Bibelsamtalsgruppen hemma hos Berit o Rolf Holmlund. Nya deltagare välkomna med! Kontaktperson Stig Kronlöf tel 0400–161689
TI 18.9 kl 19: Bibelstudiegrupp i Kstads förs.hem, Tom Bergman
ON 19.9 kl 11.15: Pensionärssamling i Kstad, Markus, Erica, Siv
ON 19.9 kl 19: Karagruppen i Lfjärds förs.hem grupprummet, Engström
TO 20.9 kl 18: Lappfjärds kyrkokörs övningar inleds i Lfjärds förs.hem. Välkommen med!
TO 20.9 kl 19.30: Kristinestads kyrkokörs övningar inleds i Kstads förs.hem. Välkommen med!
FR 21.9 kl 19: Pärbandet samling för kvinnor i Sideby kyrka. ”Hela vägen går han med mig”. Marianne Sandström. Nattvardsmässa Engström. Transport från Tjock via Kristinestad, Lappfjärd, Härkmeri. Anmälan till pastorskansliet tel 2211073 före onsd 19.9

NÄRPES
www.narpesforsamling.fi
Närpes
To 13.9 kl 9: Föräldra–barn startar i Arken.
To 13.9 kl 13: Diakonismöte startar i Seniorhuset.
To 13.9 kl 13: Himlasoj startar i Salem.
Lö 15.9 kl 18: Aftonmusik i S:ta Maria.
Sö 16.9 kl 12: Gudstjänst Lövdahl, S.Lindén.
Må 17.9 kl 13: Rangsby syförening startar i bykyrkan.
Må 17.9 kl 18: Väsentjänsten samlas i förs.hemmet.
Ti 18.9 kl 13: Miniorstart i Pjelas skola.
Ti 18.9 kl 18.30: Laudatekören i Luthergården, S.Lindén.
On 19.9 kl 12: Missionsstugan börjar vid Luthergården.
Fr 21.9 kl 19: Tonärssamling i Luthergårdens, Edny Fors.
Övermark
Sö 16.9 kl 10: Högmässa, Ingvesgård, Sundqvist, Rosengård, S.Lindén. Valsignelse av medarbetare. Skriftskoleanmälan efter högmässan. Kyrkkaffe i

förs.hemmet.
To 20.9 kl 13: Pensionärssamling i förs.hemmet, dagklubbssbarn o –ledare, Sjölander, Jakobsson, Rosengård, Carling.
Fr 21.9 kl 18.30: Karasamling i förs.hemmet, gäst: Marcus Jakobsson.
Pörtom
Sö 16.9 kl 18: Gudstjänst Sundqvist, S.Lindén. Skriftskoleanmälan efter gudstjänsten.
On 19.9 kl 13: Karasamling i förs.hemmet, Blomberg.
Fr 21.9 kl 18: Cafékväll för kvinnor i förs.hemmet, Eva Hietanen, Carling.

KORSHOLMS PROSTERI

BERGÖ
Lö 15.9 kl. 14: Skärgårdsandakt, Englund.
Sö 16.9 kl. 14: Högmässa, Englund, Brunell.
Ti 18.9 kl. 13: Andakt på Fyrgården, Englund.

KORSHOLM
Fre 14.9: Ingen föräldra–barn grupp.
Lö 15.9: kl 9.30–11 Pappa–barnsamling: i Smedsby församlingssgård.
Sö 16.9: kl 11 Högmässa: i kyrkan, de äldres kyrksöndag. Kyrktaxi, anmäl till pastorskansliet tel 0400415008. Vesterlund och Nordqvist–Källström.
kl 15 Pilgrimsvandring längs kyrkstigen i Tölby–Vikby: Start vid Tölby–Vikbyvägen 220. En skylt finns vid startplatsen och rutten är ca 4.2 km. Korvgrillning. Matsäck tas med och passande kläder. Andakt; Berg och lokalguide; Folke Smeds.
Ons 19.9: kl 18 Alphakurs: i Smedsby församl.gård. Mat, föreläsningar o. diskussion.

KVEVLAX
Ikväll 13.9 kl. 18: Knattemusik i stallet.
Sö 16.9 kl. 10: Gudstjänst, Staffan Snellman, Lindblom, André.
Må 17.9 kl. 19: Bön för bygden i krubban.
Ti 18.9 kl. 19: Bön och Bibel i krubban.
Ons 19.9 kl. 10: Föräldra–barngruppen i klubben.
Ons 19.9 kl. 18: Kvällssyfoereningen i drängstugan.
To 20.9 kl. 9.15: Karakaffe i drängstugan.

MALAX
Sö 16.9 kl. 10: Högmässa i kyrkan. Tornberg, Lax.
ON 19.9 kl. 17.45: Kompisskolan startar i Yttermalax skola.

PETALAX
Andakt: to 13.9 kl. 13 i Westerhemmet modul A. Kl. 14 i Pensionärshemmets samlingsall.
Högmässa: sö 16.9 kl. 11. Björklund, Brunell.
Minior startar: ti 18.9 kl. 13 i ladan.
Syfoereningen startar: on 19.9 kl. 13.30 i församlingshemmet.
Familjeklubben startar: to 20.9 kl. 10 i prästgården.
Junior startar: to 20.9 kl. 15 i ladan.
Kontakten startar: to 20.9 kl. 17.30 i församlingshemmet.
Kyrkokören startar: to 20.9 kl. 18.30 i församlingshemmet.
Fredagssamling: fr 21.9 kl. 13 i församlingshemmet. Björklund, Brunell, Norrgård. Kontakten medverkar. Taxi.

REPLIT
Sö 16.9. kl. 10: Gudstjänst i Replot. Brunell, Wargh.
Sö 16.9. kl. 12.30: Gudstjänst i Björkö. Brunell, Wargh. Kyrkkaffe i BG (Björkögården).
Ons 19.9. kl. 10–12: Nytt! Familjegruppen i FH (Replot församlingshem) varje onsdag. För vuxna och barn. Sång och berättelse, kaffe/saft och fri samvaro. Brunell.
Ons 19.9. kl. 13: Mathörna i BG. Gäst. Camilla Brunell. Anmäl för maten senast må 17.9 till Lähdesmäki eller Nystrand. Mat 10 €/pers.
To 20.9. kl. 14.30–15: Barnkören i FH. Varje vecka. Wargh.
To 20.9. kl. 18.30–20.30: Nytt! Gemen-skapskväll i FH (Replot församlingshem) en gång/månad. För alla generationer med församlingen anställda. Sång, undervisning, diskussion, vision. Delvis parallellprogram för barn/unga. Efter andakten kvällsbit och fri samvaro.

SOLF
To 13.9: Pastorskansliet stängt.
Sö 16.9 kl 11: Gudstjänst med Ann-Mari Audas–Willman och Patrik Vidjeskog
On 19.9 kl. 13: Missionsvännerna samlas i Församlingshemmet

VASA
TREFALDIGHETSKYRKAN
Högmässa: sö kl 13 Forslund, Patricia Strömbäck, Heikius.
Pilgrimsmässa: to 20.9 kl 9 Forslund, Andersson.
Tyst retreat på Alskathemmet: 26–28.10 Retreatledare Gunnar Lind o Marie-Louise Riise. Anm. 13.9–17.10 tfn 06 3261 309. Pris 100€. Info tfn 044 4808 364 Kerstin Borg.
BRÄNDÖ KYRKA
Sunday Service: at 1 pm. Keinänen, Niemistö.
DRAGNÄSBÄCKS KYRKA
Stilla mässa: sö kl 18 Lundström, Siv Jern, Ulla Sommar Dahl, Hanna Jern.
SUNDOM KYRKA
Högmässa: sö kl 10 Jern, Andersson.

PEDERSÖRE PROSTERI

ESSE
Sö 16.9 kl. 10: Högmässa i kyrkan, Granlund, Ravall, sång av Christel Nyman. Textläsare Ritva Kronqvist, kyrkvårdar Ytteresse nedre.
– **Kl. 10:** Söndagsskolstart i Ytteresse bönehus och Punsar bönehus.
– **Kl. 11:** Söndagsskolstart i Bäckby skola.
– **Kl. 14:** Sammankomst i Punsar bönehus.
Ti 18.9 kl. 19: Tisdagsskolan i Punsar bönehus.
Ons 19.9 kl. 12: Lunch för daglediga i Achreniussalen, Lars-Erik Björkstrand. Anm. senast fre 14.9 till 0403100458.
To 20.9 kl. 18.30: Föräldramöte för vinterskriftskolan, i Achreniussalen.

JAKOBSTAD
FR 14.9 kl. 17.30: Hjälpredarskolningen börjar i FC ungd.utr., Esselström.
FR 14.9 kl. 18.00: Ungdomskören Cantate övar i FC. Närmare info kontor Borgmästars tfn 040–3100417.
FR 14.9 kl. 19.00: In da house i FC ungd.utr., Esselström.
Sö 16.9 kl. 10.30: Söndagsskola med små och stora startar i FC. Lunch.
Sö 16.9 kl. 12.00: Mässa i kyrkan, Åstrand, Salo, Borgmästars, Wester, Kyrkokören. Kantor Henrik Östman av-tackas. Efteråt kaffe i FC.
Sö 16.9 kl. 15.00: Sammankomst i Skutnäs bönehus, Martti Vähäkangas. Efteråt kaffeservering.
Sö 16.9 kl. 17.00: Fokus i FC. ”Öppen för Gud”. Lovsång och förbön, Ralf Salo.
Må 17.9 kl. 13.30: Mariahemmets syfo-ening i FC, andakt Turpeinen.
Må 17.9 kl. 18.00: Tehuset, en multikul-turell mötesplats för kvinnor och barn, i FC ungd.utr.
Ti 18.9 kl. 9.00: Öppen dagklubb i Vestanlidgården. Tema: Trots, familje-rådgivare Jan-Erik Nyberg.
Ti 18.9 kl. 11.00: Jakobstads kyrka öppen för bön och samtal.
ON 19.9 kl. 18.00: U–klubben i Vestanlidgården, andakt Krokfors.
ON 19.9 kl. 19.00: Männens samtals-grupp i Bonäs församlingssstuga startar, Charles Isaksson.
To 20.9 kl. 13.30: Missionssyfoerening i FC, andakt Jan-Erik Sandström.
To 20.9 kl. 18.00: SLEF:s missionsafton i FC, Joakim Förars.
To 20.9 kl. 18.00: Nädens Vind övar i FC, dir. Tor Lindén.
To 20.9 kl. 19.00: Vardagspaus – för kvinnor i Bonäs prästgård, Englund.

KRONOBY
Sportdax: Fr 14.9 kl 17.30 idr.hallen
Mässa med skördetack: Sö 16.9 kl 10.00 i kyrkan. Wallis, Ellfolk–Lasen, Merjärvi läslag, Malin med kör. Kyrkkaffe, församlingshemmet 10 år
LARSMO
Sö 16.9 kl. 10 Högmässa: Sjöblom, Forsman. Kyrkvård: Gädde, Gädhnäs.
– **kl. 18 Finsk mässa:** i kyrkan, Sjöblom, Forsman. Kyrkkaffe.
Ti 18.9 kl. 13.30 Syfoereningen i Västerby bönehus: terminsstart.
– **Kl. 18 Kristna handelskammaren (ICCC):** kurskväll i församlingshemmet. Servering.
Ons 19.9 kl. 13 Syfoereningen i Furugården: terminsstart.
To 20.9 kl. 13.30 Vänkretsen i Holm bönehus: terminsstart.
– **kl. 19 Karasamling i prästgården:** Tommy Johansson medverkar. Bastun varm från kl 18.

NEDERVETIL
FR 14.9 kl. 13.00: Andakt i pensionärs-hemmet, Smedjebacka, Dalhem.
Sö 16.9 kl. 10.00: Finsk gudstjänst, Ville Kavilo, Sonja Smedjebacka.
Må 17.9 kl. 17.30: Aktiva unga för barn i lågstadieåldern startar i fh.

Må 17.9 kl. 19.00: Kvinnogruppen i fh.
ON 19.9 kl. 13.00: Symöte startar hos Birgitta Nyfält.
FR 21.9 kl. 18.30: 4 G kväll i fh, Tuisku Vinter, tvåspråkig.

NYKARLEBY
CENTRUM
Fr 14.9 kl 9.30 Små och stora: Kovjoki bönehus (varje vecka)
Sö 16.9 kl 10 Tvåspråkig högmässa: kyrkan, Mia Andersén–Löf, Ringwall. Sång av Linda Andtbacka. Provgudstjänst. Söndagsskola i fh under tiden.
Må 17.9 kl 9.30 Små och stora: Socklot bönehus (varje vecka)
– **18 Kenyamission:** fh, terminsinledning, Edman
Ti 18.9 kl 13 Missionskrets: Socklot bönehus
Ons 19.9 kl 9.30 Små och stora: fh (varje vecka)
– **kl 19 Kyrkokören startar:** fh, nya och gamla sångare välkomna med!
Lö 22.9 kl 9 Kvinnofrukost: fh, Christina Heikkilä. Förhandsanmälan 040 8687 067 (Sandra) senast 20.9

MUNSALA
Fr 14.9 kl 9.30 Små och stora: prästgården (varje vecka)
Ti 18.9 kl 11 Fredagslunch: fh, Carita Sundstén berättar om FMS–resa till S:t Petersburg och Viborg
Sö 16.9 kl 18 Kvällsmässa: kyrkan, Sundstén, Lönnqvist
On 19.9 kl 13.30 Symöte: prästgården
To 20.9 kl 14 Församlingscafé: Monäs klubblokal
Fr 21.9 kl 19 Konsert: kyrkan, Henrik Åberg och Heléne Nyberg. Arr. Indigo Music
JEPPÖ
Lö 15.9 kl 10–12 Källan: tar emot kläder, Åkerv. 4
Sö kl 9.30 Samäkning: till provguds-tjänsten i Nkby, med egna bilar från fh.
Må 17.9 kl 10 Små och stora: fh (varje vecka)

PEDERSÖRE
www.pedersoreforsamling.fi
To 13.9 kl 18.30: Kyrkokören startar höstens övningar i Kyrkostrands församlingshem, Pandey
Fr 14.9 kl 14: Andakt i Pedersheim, Purmo församling
Fr 14.9 kl 18: Fredagsskola för åk 5–7 startar i Flynnängens bönehus
Sö 16.9 kl 13.30: Gudstjänst i kyrkan, Häggblom, Östman, Torvald Lund trom-bone, textläsare Johan Bast, dörrvärdar Sundby
Sö 16.9 kl 10.30: Söndagsskolan i Forsby bykyrka startar
Sö 16.9 kl 11: Söndagsskolan i Flynnängens bönehus startar
Må 17.9 kl 13: Symöte i Källby bönehus
Må 17.9 kl 18: Klubb 10+ startar i Kyrk-hemmet i Bennäs, för pojkar och flickor som fyllt 10 år, varannan vecka, kostnad tillkommer, anmäl till Snellman tfn 040–3100448 före 14.9
Ti 18.9 kl 13.30: Symöte i Hedbo senior-boende, Eklund
To 20.9 kl 14: Manskören startar höstens övningar i Kyrkostrands församlings-hem, Henrik Östman
Häftisklubbarna: startar vecka 38 i byarna, se församlingens webbsida för tider och platser.

PURMO
Sö 16.9 kl. 19: Kvällsgudstjänst i kyrkan, Portin, Johansson, lovsångsteamet.
Må 17.9 kl. 13.30: Salamugruppen, samling vid Ävist bykyrka. Om vädret tillåter utfärd till en skogsstuga, egen matsäck med.
To 20.9 kl. 19.30: Infotillfälle för allmän-heten om församlingssammanslagning, i Kyrkhemmet.
Vill du ställa upp som kandidat i församlingsvalet? Ta kontakt med Mari-anne Eklöv före 17.9, tfn 040 165 6881.

TERJÄRV
FR 14.9 kl 19: Ungdomssamling i förs.h.
Sö 16.9 kl 10: Gudstjänst, Jan-Erik Sandström, Sven-Olof Ray.
Må 17.9:
– **kl 15(obs tiden)** Mariat övar i förs.h.
– **kl 19 Karasamling i förs.h,** Ralf Salo medv.
ON 19.9:
– **kl 14 Finsk bibel– och samtalsgrupp,** förs.h, Marketta Widjeskog medv.
– **kl 19 startar kyrkokören i förs.h**
FR 21.9 kl 19: Ungdomssamling i förs.h
Sö 23.9:
– **kl 10 Högmässa,** khden, Johan Sten.
– **kl 12 Finsk högmässa,** khden, Johan Sten.

MARKNAD

ÖNSKAS HYRA

Juristikstuderande söker hyreslägenhet nära H:fors centrum. 1-2r. Tel. +358 440960508

Önskar hyra bostad i Helsingfors. Är en fysioterapeut studerande som söker en etta. Är skötsam, aktiv och har en stabil ekonomi. Sissel Baarman tel: +358451245412

Ung jurist söker mindre hyresbostad i centrala Åbo. Flytt snarast möjligt. Max. 625€/mån. Rökfri och utan husdjur. /0504140537

1,2a centrala Hfors,lugn ung kvinna,Bankkarriär, -0407484634

Söker möblerad lägenhet eller rum i Åbo för oktober-december (ev. längre tid). Christine Smedberg, 050-5728262 eller csmedber@abo.fi.

Fjärde årets medicine studerande önskar hyra lägenhet i centrala eller södra Helsingfors. Tel. 0505731035/erik.cederlof@helsinki.fi

Skötsam 21-årig studerande söker lägenhet i Huvudstadsregionen. Jag är en icke-drickare, icke-rökare samt husdjurfri. Max. hyra 670 euro. Ta gärna kontakt om ni har en lägenhet att uthyra. Tel. 0443201824 / Sebastian

UTHYRES

Stiftelsen Lillesgården erbjuder förmånliga pensionärsbostäder (ettor) i Nordsjö, ej serviceboende. 0505903780 tis-to 9-12.

Tvåa i Rönnbacka, Hfrs, from 1.1.2019. Egen liten bakgård. Nära till Vik, Gumtäkt och Arabia. 800 € (vatten, tvättmaskin, mikro ingår) plus el. Ta kontakt med inondia@gmail.com

etta+ kokvrå på 27m2 Prästängsgatan 11-13 Ekenäs tel. 0400646398 epost.kg.karlsson4260@gmail.com ledig 1.10.2018

2 r+k+b nära centrum i Vasa. Hyra 680 e/mån + vatten och el. Tel. 0503661500 efter kl 17.

Ljus omöblerad bostad, 107 m2, Drumsö, H:fors. Tidsbundet avtal för minst 3 o max ca 10 mån. Hyra enligt överenskommelse. Tfn 040-5270590

Res på svenska med OT

Hälsoresor till Pärnu

Sköna och avkopplande dagar Spa Tervis. Bekväma restider. Resor: 17-21.10 (kort resa), 10-17.11, 1-8.12.

Hotellresor till Tallinn

Bekväma restider, shoppingtur i Tallinn. Tre centrumhotell att välja mellan. Resor 21-23.9, 19-21.10, 6-8.12.

Höstresa till Riga

Höstlovsresa till vackra Riga. Resa 17-21.10.

Några platser kvar!

Loppis i Luleå

Sveriges största fyndmarknad i Arcushallen. Resa 26-27.10.

Chess

Musikalen Chess på Svenska Teatern i Helsingfors. Resor 2-3.11, 30.11-1.12, 15-16.12, 31.12-1.1. (Nyårsafton)

Stockholm weekendresa

Weekendresa till Stockholm med shopping och kultur. Musikalen "Så som i Himmelen" på Oscarsteatern. Centralt hotell. Resa 6-9.12.

Almuñécar

Fira jul på Spanska solkusten. Möjlighet att delta i utflykter. Hotell Helios. Resa 15-28.12

Julmarknader i Holland och Tyskland

Europas största, äldsta och mest besökta underjordiska julmarknad i holländska Valkenburg. Bremens traditionella julmarknad samt gränsshopping i Lübeck. Bekvämt med flyg, OT-bussen och Finnlines! Resa 27.11-1.12.

Fira nyår på Island

Tre nätter på hotell i Reykjavik med dagsutflykter bl.a. "Den Gyllene cirkeln" - Tingvalla, Gullfoss och Geysir. Resa 29.12.2018-1.1.2019

Sydafrika

Det bästa av två olika Sydafrika. Resa 3-15.1.2019.

Danskryssning på Viking Grace

Tomas Fantz och Donnez 10-11.10.

Bussrutter både längs riksåttan och Strandvägen!

Dessa och många fler resor på vår hemsida:

www.oravaistrafik.fi

06- 318 4000

LEDIG TJÄNST

KYRKANS ARBETE BLAND FINLÄNDARE UTOMLANDS†

Enheten för kyrkans arbete bland finländare utomlands vid Kyrkostyrelsen söker

TVÅ PRÄSTER TILL SPANSKA SOLKUSTEN

1. Ledande emigrantpräst som leder församlingen och ansvarar för det allmänna församlingsarbetet, diakonin och turistarbete.

2. Emigrantpräst som utöver allmänt församlingsarbete ansvarar för fostran och turistarbete.

Båda befattningarna är visstidsanställningar (4 år) fr.o.m. 1.6.2019.

Annonsen finns i sin helhet på adressen **evl.fi/rekrytering**. Ansökan riktar till Kyrkostyrelsen och lämnas inklusive bilagor senast 28.9.2018 kl. 16.00 via den elektroniska rekryteringstjänsten.

Ingå församling lediganslår en

DIAKONITJÄNST

Vill du bli diakonitjänsteinnehavare i Ingå? Ingå församling är en livlig tvåspråkig landsbygdsförsamling i Västra Nyland med ca. 3 900 församlingsmedlemmar. Tjänsten tillträds 1.12.2018 eller enligt överenskommelse. Möjlighet till tjänstebostad finns.

Behörighetskrav enligt biskopsmötets beslut. Språkkrav enligt Ingå församlings språkstadga (goda muntliga och skriftliga kunskaper i svenska och finska). Tjänsten är en heltidstjänst och lön utbetalas enligt kravgrupp 502 i KyrkTAK.

Tjänsteställe: Gamla prästgården i Ingå centrum.

Till ansökan bifogas CV eller meritförteckning. Den som väljs till tjänsten skall uppvisa i straffregisterlagens 6 § avsett straffregisterutdrag.

Ansökningarna riktar till kyrkorådet i Ingå församling (PB 5, 10211 Ingå) senast den 28.9.2018. Intervjuerna ordnas under vecka 41.

För mera information kontakta kyrkoherde Tom Sjöblom (tel. 040 485 1045; e-post: tom.sjoblom@evl.fi). Ingå församling är en rökfri arbetsplats.

Ingå församling

Jakobstads svenska församling söker en kantor med högre högskoleexamen!

Se närmare: www.jakobstadssvenskaforsamling.fi/information-kansli

KUNGÖRELSE

KUNGÖRELSE

I Nykarleby församling förrättas kyrkoherdeval 30.9. Valet inleds söndag 30.9. kl. 11 i Sankta Birgitta kyrka och avslutas kl. 20.00.

Förhandsröstning i kyrkoherdevalet förrättas i församlingens kyrkoherdeämbete, från och med måndag 24.9. till fredag 28.9.2019 varje dag klockan 9--18. Förhandsröstning ordnas dessutom på följande ställen: Jeppo bibliotek onsdag 26.9. kl. 12-18 och Munsala församlingshem torsdag 27.9. kl. 12-18.

En röstberättigad vars rörelse- eller funktionsförmåga är så begränsad att han eller hon inte utan oskäligen svårigheter kan ta sig till röstnings- eller förhandsröstningsstället får förhandsrösta hemma under förhandsröstningsveckan. Personen, eller någon annan som han eller hon utsett, ska lämna in en skriftlig begäran om hemmaröstning till kyrkoherdeämbetet senast fredag 21.9. före kl. 16.00.

Närståendevårdare får också rösta i samband med hemmaröstningen. Anmälningssblanketter för hemmaröstning fås på kyrkoherdeämbetet.

Telefonnumret till kyrkoherdeämbetet är 040-8687 040.

Nykarleby den 6 september 2018

För valnämnden i Nykarleby församling
Gurli Dumell
ordförande

INKAST AMANDA AUDAS-KASS

Robbi

I **SLUTET** av september firar vi en födelsedag i vår familj. Inte med tårta, inte med frukost på sängen och inte med kärleksfullt men fullt paketerade presenter (det är tyvärr bara fullt vi kan paketera hemma hos oss). Vi firar snara-re med ostädat tamburgolv, matrester under köksbordet och dammråttor under soffan. Vi firar nämligen Robbis fyra första år i vår familj.

Robbi är vår robotdammsugare.

Han är blå, kostade 199,90 när det begav sig och han kommer bäst överens med min man. Och nej, det är egentligen inget speciellt med Robbi. Samtidigt som allt är speciellt med honom.

Robbi är nämligen det yttersta beviset på att jag kan ha fel.

JAG MINNS när min man första gången föreslog att vi skulle skaffa en robotdammsugare. Jag var bakåtskrämd och skeptisk. Jag var nämligen fullständigt övertygad om att en sådan pryl är rolig högst ett halvt år hemma hos folk i allmänhet och högst en månad hemma hos oss i synnerhet. Men i min stora kärlek till min man valde jag att ändå gå med på köpet.

Första veckan var robotdammsugaren rolig. Barnen såg den mer som husdjur än hushållsapparat. Han fick sitt namn och lät trevlig när han jobbade på i något rum någonstans. Jag erkände att han gjorde sitt jobb rätt väl, denna Robbi – även kallad Robster – men jag var fortsättningsvis övertygad om att han i något skede bara skulle stå och samla det damm han borde ha sugit upp i stället.

JAG HADE fel. Vi skriver allt – så fyra år snart och trotjänaren Robbi har fortfarande kvar sin tjänst hemma hos oss. Han börjar visserligen bli långsam och trött och han suger inte lika bra som han gjorde i sina glansdagar. Men han är fortfarande viktigt. Väldigt viktig. För varje gång jag påminns om hans existens så påminns jag också om att jag hade fel.

Och vet ni vad? Det gör en människa väldigt gott att nästan dagligen påminnas om att hon har och gör fel ibland.

Det finns tusen bra saker med att gå i kyrkan, en av dem är syndabekännelsens påminnelse om att vi alla är bristfälliga människor som trots våra goda intentioner ofta brister på grund av vår rädsla, vår feghet, vår självishet. Det blir så uppenbart att ingen av oss på den här sidan av evigheten räcker till i egen kraft. Det gör oss ödmjuka. Och ödmjukhet, den sunda och äkta, kan ingen människa ha för mycket av.

Robbi är något av en syndabekännelse i vardagsdräkt. Han håller mig på den matta han inte längre förmår dammsuga. Och så länge han gör det har han en plats i vårt hem.

Amanda Audas-Kass är lärare i modersmål och bloggare.

OPINION INFORMATION

Skicka insändaren till:

Kyrkpressen/opinion
Sandvikskajen 13, 00180 Helsingfors
E-post: redaktionen@kyrkpressen.fi

Insändare måste förses med skribentens namn samt för redaktionens bruk även adress och telefonnummer. Anonyma inlägg accepteras endast i undantagsfall. **Obs! Insändarnas** längd är högst 1 200 tecken. Redaktionen förbehåller sig rätten att förkorta insändarna. **Insänd text** returneras inte.

Hedra minnet

Begravningstjänster med tiotals år av erfarenhet.

Blomsterarrangemang, unika kistor, urnor.

Nu även i BORGÅ.

Vi rekommenderar tidsbeställning.

Blomster- och Begravningstjänst

P. Borg & Co

Fredsgatan 25, Borgå, tel. 010 322 0080

Stora Byvägen 27, Sibbo, tel. 09 239 2882

www.borg.fi • info@borg.fi • info.porvoo@borg.fi

30 år

UTVECKLING JÄMSTÄLLDHET

Om underordning

I det pågående samtalet om underordning i KP tror jag att det på djupet råder en större enighet än vi i första hand ser och insner, särskilt om vinämner saker och ting vid deras rätta namn. Därför dessa rader, som utgör en fortsättning på mina tidigare i KP framförda kommentarer till Bo Giertz’ skrift Att tro som apostlarna.

Gemensamt ser vi hur Nya Testamentets apostoliska hustavlor (Kol 3:18-4:1, Ef 5:21-6:9, 1 Petr 2:13-3:7) visar hur de kristna skall göra Guds vilja och vara goda medborgare och föredömen i ett samhälle med över- och underordning mellan man och kvinna, herre och tjänare, äldre och yngre. Trots att dessa i Guds ögon har lika värde och är ”ett i Kristus Jesus” (Gal 3:28), skall de för kärlekens och det kristna vittnesbördets skull iaktta en ordning som i praktiken innebär ojämställdhet. Några är ovanför och andra är under. De som är ställda ovanför skall visa kärleksfull hänsyn och omtanke, de som är underställda skall visa en lika kärleksfull respekt och lydnad. Detta är biblisk underordning.

Gemensamt ser vi också att förbuden för kvinnorna att tala och undervisa vid församlingarnas sammankomster motiverades med

”Att motivera hindret för kvinnans inträde i prästämbetet med hennes underordning under mannen gick förstås inte längre, eftersom man samstämmigt inom kyrkan hade hunnit godkänna hennes jämställdhet med mannen. Det tåget hade alltså gått.”

budet om att underordna sig. (1 Kor 14:34, 1 Tim 2:11,12). Bud leder till förbud.

Gemensamt ser vi hur Luther helt problemfritt kunde citera de apostoliska hustavlorna i sin katekes och utesluta kvinnorna från offentliga och ledande uppgifter, eftersom också han levde i ett samhälle med över- och underordning. Enligt detta mönster fungerade man sedan i flera århundraden. Men sedan blev det annorlunda.

Gemensamt ser vi hur 1900-talet blev ett jämställdhetens århundrade. Hur skulle kyrkan handla i den radikalt nya situationen? Kan Guds vilja ske också på en jord med jämställdhet och inte enbart på en jord med över- och underordning, så som på Bibelns tid? På den frågan gav kyrkan stegvis ett jakande svar, vanligen med hänvisning till bibliska bud om kärlek och rättvisa. Arbetsarnas, de forna tjänar-

nas, jämställdhet med avtals- och strejkrätt godkändes småningom också på kyrkligt håll. Också inom kyrkan fick alla myndiga en röst oberoende av förmögenhet och kön. Kvinnorna fick tillträde till förtroendeposter och tjänster på olika nivåer. Också kyrkans godkände den nya äktenskapssyn och -lag (1930) som byggde på parternas inbördes jämställdhet. Överallt inom kyrkans organisation ställdes kvinnorna på samma plan som männen, åtminstone principiellt. Denna utveckling godkändes av alla grupper inom kyrkan – utom på en punkt: prästämbetet.

Gemensamt ser vi nu i efterhand att den frågan givetvis måste uppstå hur detta undantag från den allmänna jämställdheten skulle motiveras. Att motivera hindret för kvinnans inträde i prästämbetet med hennes underordning under mannen gick

förstås inte längre, eftersom man samstämmigt inom kyrkan hade hunnit godkänna hennes jämställdhet med mannen. Det tåget hade alltså gått.

Då fanns det bara en utväg kvar. Ordet underordning, som i 1 Kor 14:34 motiverar talförbudet, måste i detta bibelställe ges en sådan ny innebörd att det inte längre handlar om kvinnans underordning under mannen: Här, och endast här, betyder underordning undantagsvis att man och kvinna går in under en gudstjänstordning där enbart män står i predikstol och vid altare. Undantaget från jämställdheten motiverades alltså med ett undantag i bibeltolkningen.

Ända fram till denna punkt har vi varit eniga, skulle jag tro. Först här börjar oenigheten. Men här kan den också sluta. I denna spik gällande den nya och speciella tolkningen av ordet underordning i 1 Kor 14 hänger nämligen motståndet mot kvinnans inträde i prästämbetet i en luthersk kyrka som i alla andra sammanhang godkänner kvinnans jämställdhet. Frågan blir då om den spiken håller. Mera invecklat än så är det inte.

JOHN VIKSTRÖM
Åbo

BIBELSYN KONSEKvens

Bibeln, kvinnan och äktenskapet

Johan Eklöf och Allan Franzen har rätt i att mannen ska älska sin fru enligt Ef 5 (KP 30.8). Men faktum kvarstår: där krävs också att kvinnan är totalt underordnad mannen, som hon är underordnad Gud.

Paulus kvinnosyn grundas bl.a. i 1 Tim 2:11-14. ”Kvinnan skall ta emot undervisning i stillhet och alltid underordna sig. Att själv undervisa tillåter jag henne inte och inte heller att bestämma över mannen, utan hon skall hålla sig tyst och stilla. Ty Adam skapades först och sedan Eva. Och det var inte Adam som lockades utan kvinnan som lät sig lockas och förleddes till överträdelse.” Kvinnan orsakade syndafallet och skapades som nummer två och ska därför underordna sig mannen och hålla sig tyst och stilla. Kristallklart!

Franzens påstår att kvinnan endast skall vara underordnad sin egen man. Men varför skulle inte skapelse- och syndafallsordningen gälla i hela skapelsen? Det är ofrånkomligt att en person med svagt väsen som orsakade syndafallet inte passar t.ex. i kyrkomötet eller som samhällsledare. Och den som inte duger att ens delvis styra i sitt eget äktenskap, kan förstås inte styra ett land. Annars

saknade Paulus helt logik.

De så kallade bibeltrogna försöker lösa en omöjlig ekvation då de ska få Bibelns 2000 år gamla kvinnosyn att oförändrad passa ihop med nutida jämställdhetstänkande. På 1800-talet hade vi däremot bibliska äktenskap för då var frun omyndig.

Enligt Bibeln är inte kvinnan ens kompetent att ställa frågor vid kristna samlingar. (1 Kor 14). Priscilla är enda kvinnan i NT som undervisar och då förstås inte vid någon samling utan endast i ett privat lärosamtal och i par med sin man som hon alltså skall vara helt underordnad. Mannen förorsakade inte syndafallet och 1 Kor 11: 7 säger: ”En man ... är en avbild och avglans av Gud. Men kvinnan är en avglans av mannen”. Tack vare överlägsen kvalitet i sitt väsen är det logiskt och kärleksfullt att mannen bestämmer allt i äktenskapet.

Kyrkan har dock inte på länge förkunnat kvinnans totala underordning i äktenskapet utan accepterar att mannens och kvinnans åsikter och viljor är likvärdiga. Den förväntar sig i motsats till Franzen att mannen tar sin fru på allvar även om hon inte underordnar sig. Jag har inte heller i vår kyrka hört

”Kyrkan har dock inte på länge förkunnat kvinnans totala underordning i äktenskapet utan accepterar att mannens och kvinnans åsikter och viljor är likvärdiga.”

förkunnas att kvinnan är huvudskyldig till syndafallet, lika litet som att det är i första hand mannen som reflekterar Gud.

Jag tror inte att Eklöf förkunnat kvinnans totala underordning i sina vigelsamtal. Eklöf påstår att han har vigt par till bibliska äktenskap men det stämmer förstås inte. De har varit obibliskt jämställda och Eklöf borde sörja att han lett in par i äktenskap som är mot Guds vilja. Om kyrkan faktiskt är bunden av Bibelns äktenskapssyn utan nytolkning så borde underställdhetsläran tillämpas oavkortat och jämställda par borde vägras vigsel.

Annars visar ju kyrkan att den inte följer Bibeln, att formalprincipen inte gäller och Bibelns trovärdighet offras vilket Fredrik Södö befarar i KP 30.8. Men Ef 5 hör tydli-

gen inte till de texter kyrkan behöver följa för att definiera äktenskapet eller bevara Bibelns trovärdighet. Även Bibelns klara uppmaningar till barnmisshandel kastar Södö och Eklöf frimodigt i papperskorgen. Men de avslöjar inte vem som gett dem auktoritet att välja och vraka bland bibelställen.

Eklöf sörjer mina och biskopens avsteg från Bibeln, men inte sina egna. Och hur kan Södö tro på något i Bibeln, då han bortförklarar tydliga bud om att slå barn med ris? Hur kan vi tro på Bibeln efter att kyrkan övergav bildförbudet år 787 (Jesus sa ”inte en prick”)? Eller om vi inte förnekar vetenskapen och anser att jorden är 6000 gammal? Osv. osv.

Södö frågar vad som är relevant i Bibeln. Trosbekännelser definierar det centrala i kristen dogmatik och redan i skriftskolan lärs det centrala ut i kristen etik: Guds 10 bud, dubbla kärleksbudet och gyllene regeln. De buden och lärorna fungerar utmärkt som vägledning då man tolkar resten av Bibeln och de hjälper en att se vad som är centrum och periferi.

TRYGVE CEDERBERG
Jakobstad

BIBELSYN TOLKNING

Den inre skönheten

När jag som vanlig bibelläsare läser Ords. 23:13, ”Låt inte pojken vara utan fostran, slår du honom med risets skall han inte dö”, (Folkbibeln), Bibel 2000 skriver aga istället för att slå med riset, förstår jag det så att det är fostran och tillrättvisning som det talas om. Sättet att fostra har ju varierat med tiderna, men det är ju själva fostran som är det viktiga.

När Paulus skrev till korinterna och påtalade de missförhållande som där rådde säger han: ”Hur vill ni ha det? Skall jag komma till er med riset eller med kärlek och en mild ande?” (1 Kor 4:21) Alla förstår ju att Paulus talar om tillrättvisning och inte misshandel.

Angående frågan om att bära smycken så visst gjorde GT:s heliga kvinnor det. När Abrahams tjänare fann Rebecka, som skulle bli Isaks hustru, satte han ”ringen i hennes näsa och armbanden på hennes armar. (Han) tog fram silversmycken, guld-

smycken och kläder och gav till Rebecka. Han gav också hennes bror och mor dyrbara gåvor.” (Mose 24:47b och 1 Mose 24:53) Det var alltså inte frågan om några dåliga, billiga smycken heller.

Men fina smycken och kläder kan inte ha varit det viktiga, den verkliga prydnaden hos GT:s heliga kvinnor, eftersom de i NT framställs som föredöme. ”Er prydnad skall inte vara något yttre, konstfulla håruppsättningar, påhängda smycken eller fina kläder utan hjärtats fördolda människa med den oförgångliga skönheten hos en mild och stilla ande. Så prydde sig också förr de heliga kvinnor som satte sitt hopp till Gud.” (1 Petrus 3:4) Den inre skönheten, kanske inte en så dum uppmaning i dagens utseendefixerade värld heller.

KRISTINA NYBÄCK-KÄLD
Sundom

KVINNOR MÄN

Varför underställa oss?

Patriarkalism har följder. On- da, orättfärdiga följder.

Väld på underställda (kvinnor, barn, bögar, naturen). Minskad självbestämmanderätt. Psykisk manipulering.

Så länge religion har relevans, gör förtryckande religioner gösa åsikter skada.

De måste bemötas. Kritiseras. Så säg oss kvinnodefnierade och mångfaldsmän-

niskor en sak, Förars & Södö, Franzen & Eklöf: varför skulle vi underställa oss er? Tänker ni med ländernas egoistiska lusta kanske? Gud, helig och rättfärdig ser oss jämnbördigt älskade. Inför Gud är det ingen värdeskillnad mellan dig och mig.

MONIKA PENSAR,
RegnbågsMissionen

KYRKA HOMOSEXUELLA

Torka aldrig tårar utan handskar

När jag än en gång följer med debatten i Kyrkpressen gällande bibeltolkning och homosexualitet har jag osökt tänkt på Jonas Gardells uppmärksammade bok- och tv-serie *Torka aldrig tårar utan handskar*. Berättelsen utspelar sig i Sverige i början av 1980-talet då HIV-epidemin slog ner som en bomb i världen. Många såg detta som ett Guds straff. De utpekade och utsatta var de homosexuella som man på olika sätt ville isolera från det övriga samhället. Boktiteln kommer från en episod i ett svenskt sjukhusrum där två skötare iförda skyddskläder ska sköta om en aidspatient liggssår. Det unga biträdet tar av sig sina handskar för att rätta till ett lakan och i en impuls av empati lutar hon sig fram över den unge mannen i sängen och torkar hans tårar med sin bara hand. Då tillrättavisar den äldre sjuksysktern det unga biträdet: ”Torka aldrig tårar utan handskar!”

Kyrkan har fortsättningsvis problem med sina homosexuella medlemmar. Hit men inte längre. Du är välkommen men ändå fel. Menad trohet och kärlek till Bibelns ord leder dystert ofta till kalla

”Kyrkan har fortsättningsvis problem med sina homosexuella medlemmar. Hit men inte längre.”

och kärlekslösa handlingar. I diskussionen om vad Gud vill, välsignar och inte välsignar, tenderar de teologiska arbetshandskarna vara hårda och sträva. Med dessa opererar man utan bedövning i vakna och kännande medmänniskor vars högsta önskan är att vara accepterade för det de är och alltid varit. De som också var med på skribalägre och fick lära sig sången ”Du vet väl om att du är värdefull, att du är viktig här och nu. Att du är älskad för din egen skull, för ingen annan är som du”. Jag tror de ville tro att det var sant.

I slutändan är det ändå vår barmhärtige Gud själv som besluter vad och vem han välsignar eller inte välsignar. Det är gott att veta.

MATS FONTELL
Borgå

Nyhet!

PATRIK HAGMAN

Om tron

Att söka den djupa verkligheten

Hft. Artos
24,90 €

Kan den kristna tron ha något att komma med i en värld präglad av ökande polarisering, katastrofala klimatförändringar, misstro och vilshenhet? Är det möjligt att hävda att kristendomen förändrar allt? Att inför sådana utmaningar tala om Jesus som vägen till frälsning? Patrik Hagman hävdar att det inte bara är möjligt, utan nödvändigt.

Psalmboken

– en klassisk gåva för alla åldrar

Leve livet!

Ledd av livet som är ett i själ och kropp
ska du känna pulsen bränna.
Dansa, ta ett glädjehopp!

Psb 811

Melodipsalmbok i fyrfärg
med tillägg
27,90 €

Melodipsalmbok med tillägg
28,90 €

Textpsalmbok med tillägg
29,90 €

Fontana Media

www.fontanamedia.fi • tfn (09) 612 615 30 • info@fontanamedia.fi
Sandvikskajen 13, 00180 Helsingfors

kuriren –tidningen för Dig!

Prenumerera på den populära
finlandssvenska veckotidningen
Kuriren. Inspirerande och trevlig
läsning för hela familjen direkt
hem i din brevlåda!

**VI LOTTAR UT
TRE PRESENTKORT**

Prenumerera och delta i utlottningen!
Nu har du möjlighet att vinna ett
presentkort à 100 euro till någon av
S-gruppens butiker. Skicka in kupongen senast 30.11.2018.

JA TACK!

- ☒ **JAG VILL PRENUMERERA PÅ KURIREN**
☐ för resten av år 2018 och hela året 2019 för 89 € (inom Norden).
☐ Tre (5) provnummer för endast 25,50 €.
☐ Ett halvt år för endast 45,50 €.

- ☒ **JAG DELTAR I KURIENS UTLOTTNING AV
PRESENTKORTET TILL NÅGON AV S-GRUPPENS BUTIKER.**

SÄND KURIREN TILL:

NAMN	
ADRESS	
	TEL.

SÄND RÄKNINGEN TILL:

NAMN	
ADRESS	
	TEL.

☐ **Nej tack**, jag vill inte prenumerera på Kuriren. Jag deltar endast i utlottningen av presentkortet till någon av S-gruppens butiker. Jag returnerar beställnings- och utloppsblanketten försedd med frimärke. Var snäll och stryk över den färdigtryckta adressen på kupongen och skriv: Kuriren, PB 12, 65101 VASA.

Erbjudandet gäller till 30.11.2018

Kan sändas
ofrankerat
inom Norden
Kuriren betalar
portot

kuriren

PB 12
SVARFÖRSÄNDELSE
KOD 5005430
65103 VASA